

Lauris Gundars

ANTIŅŠ

©2011

ANTIŠŠ

pēdējās nakts noredzējums

DARBOJAS

(noredzējuma norises secībā)

JĀNIS (37), tenors

IVANS (47), apakšpulkvedis

MAŠA (35), ginekoloģe

ADRIANS (39), komunālo pakalpojumu sfēras darbinieks

INTA (25), medicīnas studente

LĪBA (64), Jāņa māte

VALDIS (39), Jāņa brālis

ARMĪNS (45), komponists

RŪDOLFS (39), tenors

OSVALDS (42), tenors

RENĀTE (35), muzikoloģe

JEFIMS SEMJONVIČS (37), komponists, PSRS Komponistu savienības
partijas pirmorganizācijas sekretārs

BĀRBALA (69), zintniece

PAOLO (42), itālis, metalurģs

SILVIJA (30), tulks

BAIBA (39), Jāņa sieva

ULDIS (32), fotogrāfs

I CĒLIENS

1. aina

1973. gads.

Ķemeru sanatorija, „Lukss” numurs. Diena.

Viesistabā galds, kumode, dažī krēsli, dīvāns liels gumijkoks, pianīns.

Dziļumā durvis uz guļamistabu, sānos uz vannas istabu un tualeti, otrā pusē ieeja no gaitiņa. Uz galda degvīns, glāzes, uzkodas.

Telpā JĀNIS un IVANS. Klusi smaidošais Jānis sēž ratiņkrēslā – strīpainā pidžamā, čībās, tomēr ar naģeni galvā. Ivans tup viņam līdās – viņš ir padomju armijas apakšpulkvedis: frencis ar uzplečiem karājas uz krēsla atzveltnes. Ivans paslepen rāda Jānim pistoli, viņš runā ar akcentu, klusu.

IVANS. ... Nekad nebūtu domājis, ka to darīšu nekad! (*par pistoli*) Rokas taču tev strādā, Maša saka, nu – paņem, paturi!... Rokām ir jāstrādā, citādi nav *tolka*... Grēku ņemu uz dvēseli, oi, kādu grēku, tu vispār saproti?... Lodes būs iekšā, viena jau stobrā, šītais ir *предохранитель* – nu, drošībai: kad vajag, spied šitā un gatavs... Zaldāts es esmu, karā ne tas vien bija, Jančik, bet tagad... nekad nebūtu domājis, ka es, tieši es... Pieciem cilvēkiem es esmu palīdzējis: karā. Viņiem bija tāpat – ja nevari pats padirst, tad nevajag, pareizi!... Tikai galvā nešauj: visi gribēs tevi redzēt smuku bērēs. Atstutē te pret sirdi, šitā... nē, otrā pusē... Ja galvā, izšķaidīs. Tev to nevajag, mums to nevajag – mēs taču, Jančik, mīlam tevi!... Oi, nevaru!... Nu, saprati, skaidrs? Piespiež te, piespiež te, viss. Kur liksi? Viņa tūlīt nāks!...

Nav skaidrs, vai Jānis notiekošo izprot – viņš nestāj smaidīt. Ivans izlūko istabu, beidzot nonāk līdž pianīnam, atver tā stīgu kastes vāku – liek pistoli tajā iekšā, ievieto, lai netraucē spēlēšanai.

IVANS. O, ideāli! Te neviens neiedomāsies. *Piaņinā*, kur *strunas*. A skanēs, a?... Dzirdi? Es ieliku te, pianīnā, Jančik! Tai kastē, ja?... Par mani tu

nebaudies – es teikšu, ka mēs iedzērām ar tevi: nu, *как всегда*, a tu man pa *pjanku* nozagi to stroķi: es pat nepamanīju. A kurš man neticēs, tu jau zini... Oi, Jančik, Jančik, Jānis, bet... bet es jau gribu, lai tu vesels atkal esi, tu saproti? Es jau negribu, lai tu... Es tā gaidīju to oktobra svētku koncertu – tu taču arī: atceries? Mēs domājām, plānojām... a Dievs dara... Oi, Jānis, a kas man iedos nošauties, a? Ja kas. A kāpēc ne? Katram šitādas sēnes galvā var saaugt, katram!... Jančik, tu dzirdi mani, saproti? Es taču tādām *ovoščam* nevaru stroķi atstāt, Jānis!... *Хоть глазом моргни! Я пистолет тебе принес, а ты...*

No gaitēņa telpā ienāk MAŠA – baltā ārstes virsvalkā, ar stetoskopu kaklā.

Arī viņa runā ar akcentu.

MAŠA. Biedri ģenerāli, mēs te latviski runājam – jūs apsolījāt!

Ivans gan paved viņu malā – prom no Jāņa ausīm. Tomēr Maša spītīgi runā skaļi.

IVANS. *А он вообще слышит, сообщает?*

MAŠA. Mēs viņu dzirdam, vai ne, Jāni? Un drīz mēs arī jums atbildēsim. Un dziedāsim! (*Ivanam*) Pastāstiet mums, lūdzu, kādu anekdoti, biedri ģenerāli!...

IVANS. *Ты сама сообщаешь?!*

MAŠA. Jāni, atkal mums abiem te netic! Ja cilvēks klusē, viņš taču nav miris. Pat armijā, ne? Biedri ģenerāli, anekdoti solījāt – mēs pasmieties gribam!

Ivans iedzer, atkal viens pats.

IVANS. Iet *amerikaņec*, krievs un latvietis... nē, nevaru...

MAŠA. (*smejas*) Rupja? Tad par zaķīti un vilku?

Ivans gan atkal dzer.

IVANS. *Да свихнулась ты, баба: он... ничего у него не осталось после этой ёбанной операции! Не мучай ты его!!! Умереть помогу!...*

MAŠA. Mums ir no jauna jāiepazīst pasaule, un mēs to izdarīsim. Līdz Oktobra svētkiem. Mūs gaida. Jūs taču arī, biedri ģenerāli, solījāt uz koncertu nākt, vai ne? Jaunas dziesmas neapsolām, bet visas citas mācāmies!...

Maša nospiež plauktā stāvoša liela lenšu magnetofona taustiņu – no skaļruņiem atskan Alfrēda Kalniņa „Brīnos es”. Jānis gan nekādi nereaģē.

Ivans paslepus noslauka asaras un iedzer vēl. Tad viņš ģērbjas, neveikli skūpst Jāni un, gāzdams krēslus, strauji prom.

Dziesmai skanot, Maša ceļ Jāni kājās, spiež cieši sev klāt un pūlas tā padejot – Jāņa kājēfs gan nav spēka. Viņa skūpst un glāsta Jāņa seju, galvu: zem naģenes tā ir kaila, garu, svaigu rētu savagota.

MAŠA. (*čukst*) Mēs uzvarēsim, uzvarēsim, mīļais!... Tu mums esi vajadzīgs, mums visiem! Ļoti, ļoti! Jānis!...

*Kad pie durvīm klauvē, Maša sēdina Jāni atpakaļ ratiņkrēslā – atbildi negaidot, iekšā nāk plati smaidošs vīrietis uzvalkā, ar portfeli rokā:
ADRIANS. Viņš izslēdz ierakstu un liek Jānim atpakaļ galvā cepuri.
Adrianam nopakaļ sanitāre baltā virsvalkā – INTA. Adrians runā klusu, arī smaida viņš gandrīz vienmēr.*

ADRIANS. *Tuk-tuk-tuk*: mēs esam klāt! Ģērbies, Jāni – tu esi izsaukts... uz Maskavu!!! Urā!... (*smejas*) Dakteris nozīmēja dūņas: nedēļas laikā ikvienu pārvērš par jaunekli! Ar garantiju! Arī sievietes!... (*smejas*) Tevi apsargās īsta amazone – iepazīsties, Jāni, Inta! Intiņ, jūsu rokās ir nacionālais dārgums! Vismaz loku un bultas vajadzētu, ko?...

INTA. (*Jānim*) Es priecājos...

MAŠA. Dūņas ļoti nogurdina...

ADRIANS. (*Jānim*) Intiņa stāstīja, ka ir bijusi uz diviem taviem koncertiem, bet operā biļetes nav varējusi dabūt! (*Intai*) Tagad viņš veselu rindu jums rezervēs!

MAŠA. Varbūt vakarā, pirms miega?

ADRIANS. Intiņ, pēc stundas gaidām jūs abus atpakaļ! Par trim gadiem jaunākus, vismaz. Abus!

Smiedamies viņš izvada Intu ar Jāni ratiņkrēslā laukā pa durvīm – abi prom.

MAŠA. Viņš vēl nevar viens pats.

ADRIANS. Kad varēs?

MAŠA. Nav labi steigties.

ADRIANS. Viņam ir labākais sanatorijas dakteris! Labākās sanatorijas labākais ārsts!

MAŠA. Tu solīji, ka es varēšu, ka mani pieņems speciāli...

ADRIANS. Tu solīji, ka viņš sāks reaģēt jau pirms divām nedēļām. Trīs mēneši ir palikuši, bet nekas nenotiek.

MAŠA. Tu man vairs netici?

Adrians garšo uzkodas no visiem šķīvjiem.

ADRIANS. Man pa tiešo zvana cilvēki, kam ir sekretāru sekretāri: baidās nokavēt. Skaties – Bojevs, Černovs, Kārkliņš, Briedis, Vasins, pats Andrejs Karlovičs! Es sāku taustīt, vai nav tas koncerts jārunā operā uz skatuves:

vietu aulā nepietiks. Skaties: Airapetovs ar ģimeni! Man šķita, ka viņš vispār no koka vēl nav nokāpis, bet nē – ar visiem sešiem bērniem un abām sievietēm nākšot! Nodaļu vadītājus es jau vairs pat nepierakstu. Skaties: viss Baltijas štābs gandrīz pilnā sastāvā! Ar madamām: viņi taču vienmēr un visur staigā vieni. Komponistu savienībai es jau pateicu – 3 cilvēki, ne vairāk. Viņi bija sākuši organizēt vēl vienu koncertu – pašdarbība! Revolūcijas gadadiena ir viena diena, es saku...

MAŠA. Varbūt tomēr labāk maijā?

ADRIANS. (*par galdu*) Kur ģenerālis šitās desas ņem – Ministru padomes *lavkā* ir sliktākas: es vakar tiku tur iekšā. *Cekas* veikalā esot tas pats sortiments, es jautāju...

Adriāns ēd ļoti lietpratīgi.

MAŠA. Maija svētki – pavasara svētki: Jānis atdzimst... Cilvēki sapratīs..

ADRIANS. Tu man solīji. Es tev noticēju. Vienīgais. Tu solīji ar dimantiem mani apbērt. Es noticēju, un man noticēja visi citi. Visi! Jo es centos!

MAŠA. Bet to nevar ar spēku – tu taču saproti!

ADRIANS. Viņš ir pilnīgi vesels – izņemtas ir tikai nesvarīgās smadzenes! Analīzes kā zīdainim: visi brīnās – pēc otrās operācijas tā nenotiekot. Bet viņš pat uz poda nevar aiziet, visa pilsēta runā!

MAŠA. Viņš iet, mēs ejam!

ADRIANS. Balss saites brīvas!

MAŠA. Es zinu, es taču saku to pašu – viss ir galvā, nu, tas ir – psiholoģijā.

ADRIANS. Jā! Jā, jā, jā!

MAŠA. Es izdarīšu, es varēšu!

ADRIANS. Sestais novembris – koncerts operā!

MAŠA. Viņš ir tavs draugs, tavs labākais draugs!

ADRIANS. Jā, jā, jā!!!

MAŠA. Tu tagad pārdod savu draugu, tu...

ADRIANS. Tev? Tu oficiāli dzīvo ar precētu mīļāko, un es to nokārtoju, varu atgādināt!

MAŠA. Jo tu taču saprati, ka tikai ar mīlestību var, tu saprati... Un kāpēc tu domā, ka ir tik slikti?

ADRIANS. Tu runā tā itin kā viņa te nemaz nebūtu - tāpēc!... Kāds ir plāns?

MAŠA. Nedrīkst viņu atdot psihiatriem, es nedošu – pār manu līķi!...

ADRIANS. Nav problēmu!

MAŠA. *Глупые шутки!*

ADRIANS. Man ir jātic? Atkal jātic?! Ko tu esi izdarījusi no tā, ko solīji? Plāns?

MAŠA. Man liekas, viņš jau dzird, jau reaģē uz savu balsi.

ADRIANS. Tu teici – viņa saprātam vajag grūdienu, iedarbināt ar grūdienu! Ar mīlestības grūdienu? Kur ir?!

MAŠA. Es jau esmu domājusi, es jau...

ADRIANS. Plāns!!!

MAŠA. Mums jāatgādina viņam viss, kas dzīvē ir bijis svarīgs!... Mamma, dzimtene, Itālija, opera...

ADRIANS. Plāns?! Ar ko sākam? Rīt?! Šodien! Mēs vairs nevaram gaidīt!

MAŠA. Mamma, paps...

ADRIANS. Es jau sazvanīju – rīt pēc desmitiem Kultūras ministrijas šoferītis atvedīs. Abus divus un brāli.

MAŠA. Bet kāpēc tu man neko nesaki?!

ADRIANS. Visas procedūras, ko nozīmējis ārsts, paliek.

MAŠA. Es arī esmu ārsts...

ADRIANS. Bez ginekologa viņš pagaidām iztiks.

MAŠA. *Грыбо!*...

ADRIANS. (*par ēdienu*) Pagaršoji? Tādu salami tikai sapnī var izbaudīt...

Maša pēkšņi skauj Adrianu.

MAŠA. Paldies!... *Я постарюсь, я верю, я...*

ADRIANS. Man jau pārmet par valodu: tu te organizē nacionālistisku *zapovedņiku*. Tur aizdomās, ka neesi krieviete. Kāda starpība, kā runāt: nav četrdesmit sestais.

MAŠA. Tas ir pilnīgi noteikti – viņš kaut kur aizklīst, kad nerunā latviski: pilnīgi noteikti! Agrāk viņam tā Puškins patika – es mēģināju: nekas, nulle. Bet latviski dzird, man liekas.

ADRIANS. Tev liekas vai dzird?

MAŠA. Es tev gribēju prasīt: vai nevar kaut ko izdarīt... pilsētā runājot, ka viņš, ka... ka viņš sifilisu no tās Itālijas atvedis, un tāpēc tagad viss tā ir noticis. Tev tas nesāp?

ADRIANS. Staļins bija pēdējais, par kuru avīzēs drukāja veselības biļetenus.

MAŠA. Es saprotu, bet... es iedomājos, varbūt var kaut kā palaist īstenību kā *spļētņas*, baumas? Tad visi ticēs!... Tas taču ir tik negodīgi!

ADRIANS. Šņabis gan tāds pats, tieši tāds pats kā parastajiem mirstīgajiem, ne?

MAŠA. Kas tu esi par cilvēku?!

ADRIANS. Es neesmu cilvēks – Dievs es esmu. Tev arī.

MAŠA. *Бог покарает тебя, оу, покарает!...*

ADRIANS. Un kas tad notiks ar tevi, kad manis vairs nebūs?

Maša grib kaut ko teikt, tomēr tad iemetas guļamistabā un aizcērt aiz sevis durvis.

Adrians ielej glāzīti atpakaļ pudelē, aizkorķē to ar avīzes stūra aizbāzni, liek portfeli. Tad prom.

2. aina

Turpat. Rīts.

Uz galda liels trauks ar augļiem – banāni, apelsīni, vīnogas.

Telpā Maša, Inta un DAKTERE BLUMBERGA – viņa ir nolikusi Jāņa priekšā lielu mikrofonu: magnetofona spoles griežas ieraksta režīmā: ierunāto pastiprina skaļruņi. Blumberga runā ļoti lēni, decenti.

BLUMBERGA. Jānis... Jānis... Es esmu Jānis...

Acīmredzami viņa vēlas, lai Jānis mikrofonā atkārtu, tomēr tas nenotiek – viņš vien klusi smaida: kā parasts.

BLUMBERGA. Jānis runā... Jānis redz galdu – galds... Roka... Celis... Jāņa celis... Daktere... Mute... Mute runā, balss skan, skan... skannnnn... Es esmu daktere Blumberga... Vanda Blumberga, un šī ir mana balss... (*pieved pie mikrofonu Intu*) Un šī ir Inta – Inta runā...

INTA. (*mikrofonā*) Inta, balss... Inta...

Daktere ved pie mikrofonu arī Mašu.

BLUMBERGA. Šī ir daktere Karpenko... Marija Karpenko, daktere... Un šī ir Marijas Karpenko balss...

MAŠA. (*mikrofonā*) Jānis... Jānis... Jānis runā...

BLUMBERGA. (*rauj Mašu prom no mikrofonu*) Daktere Karpenko runā – viņa ir daktere!... (*Mašai*) *He пытайте ему голову: вы же не Янис!*... Daktere... Jānis... Jānis ir dziedātājs, dziedonis, Jānis dzied... Jānis skaisti dzied, viņš skaisti dzied... Jānis atkārtu, Jānis saka – „Jānis dzied!”...

Jānis tomēr klusē.

MAŠA. *He мучайте его, доктор!*

BLUMBERGA. Jānis ir priecīgs... Jānis ir Jānis... Inta... Inta smejas... Inta smejas skaļi...

Blumbergas bikstīta, Inta cenšas smieties, tomēr Maša pēkšņi izslēdz magnetofonu.

MAŠA. *Доктор, выйдем на минуточку! Я вас прошу!...*

BLUMBERGA. Daktare Karpenko, jūs man traucējat strādāt... (*ieslēdz magnetofonu*) Jānis grib runāt, Jānis runā... Jānis rūc... Jānis spiedz... Jānis čivina...

MAŠA. (*izslēdz magnetofonu*) *Вы отстранены, доктор!*

BLUMBERGA. Jūs neesat mani iecēlusi, nevarat arī atcelt!

MAŠA. Es visu varu, daktare Blumberg! Lūdzu, sekojiet man! Es gribēju, lai visiem ir labi...

BLUMBERGA. Logorēds viņam ir nepieciešams!

MAŠA. *Отлично, коллега, тогда мне придется пойтти одной!*

Maša noteiktā solī prom, gaitenī.

BLUMBERGA. Jānis runā... Jānis... Intiņ, paskatieties, lai viņš nenokrīt: es tūlīt būšu atpakaļ! Parunājieties...

Daktare Blumberga skriešus nopakaļ Mašai, prom.

Brīdi klusums. Inta izslēdz magnetofonu.

Viņa ir Jānim aiz muguras – nepagriežoties neredzama. Viņa arī klusē.

Pēc brīža Jānis sāk par Intu interesēties: tas gan nosakāms drīzāk pēc viņa acīm – tās ir atdzīvojušās.

Vēl pēc brīža Inta skaļi un negaidīti plaukšķina pie Jāņa auss, kādēļ viņš itin veikli un viegli pagriežas, pat klusu iekliedzas no izbīļa. Inta vien pasmaida. Sasarkušais Jānis stingst no jauna.

INTA. Es nevienam neteikšu... Manam tētim arī bija tāpat – pēc insulta. Es zināju, citi ne. Ilgi tā nodzīvoja: klusums, visi liek mierā. Klusējiet...

Šķiet, Jānis grib ko bilst, viņš pat paver muti, tomēr vārdi pār lūpām tā arī nenāk.

Toties tad jau strauji veras gaiterņa durvis – plati smaidoša atgriežas Maša.

MAŠA. Tu pārguri, Jānis? Viss, viņa vairs nenāks, nebaidies... Mēs paši, paši, vai ne? (*Intai*) Jūs varat iet.

INTA. Mani uz visu dienu norīkoja.

MAŠA. Mēs paši tiksīm galā – atpūties, aizejiet uz kādu kino: par mīlestību, jaunību nekas neiet?

INTA. Es esmu darbā.

MAŠA. Tad sēdīet pie durvīm... Nē, no otras puses: pasauksim, kad vajadzēs. Ejjiet!

Nekā nebildusi, Inta ņem krēslu un dodas laukā pa durvīm, prom.

Maša iznes no guļamistabas pogājamo kreklu un pletbikses – runājot, viņa Jāni pārgērbj.

MAŠA. Mūs, Jānīt, ir aplenkuši – kā karā, *jej bogu*. Mums jātiek no viņiem vaļā, mums tas ir jāizdara – es tevi lūdzu, Jānis! Mosties mana princesīte! (*smejas*) Es tagad esmu tas, kas tu biji – tas Antiņš, kas skrien tai stikla kalnā bučoties... Paskaties uz mani, skaties! Atceries, kāda es stāvēju tavā priekšā Adlerā – apjukusi un laimīga, tajā plisētajā *jubočkā*. Un mēs pēc tam gājām, gājām un gājām: gar jūru, pa kalniem! Un tad tu stāvēji kā Hermanis *Пічка дāmā* uz tiltiņa. Es biju Liza... Un mūsu bedrīte krastā – mēs sauļojāmies! Tu notis mācījies. Un visu laiku, nabags, trīcēji un baidījies: atceries, tev likās, ka Semjonovs no Rīgas arī ir tur, un es gāju pārbaudīt, un mēs smējāmies pēc tam, jo tā nemaz nebija, neviens tev nesekoja. Un kā mēs gājām tev zeķītes pirk? Un biksiņas? Atceries mūsu naktis? Un mīlestību!...

Negaidīti iezvanās uz kumodes stāvošais telefons – Maša paceļ un mirklī atkal nomet tā klausuli. Viņa atkal jau skauj un glāsta Jāni.

MAŠA. ... Tu nekad nebiji mīlējis - atceries, tu teici: nekad mūžā! Un viņa arī nekad tevi nav mīlējusi: tāpēc tev tas augonis galvā, tikai tāpēc! Ir tik daudz vienkāršu lietu pasaulē, kuras mums tikai liekas sarežģītas - slimības nāk tikai no dzīvošanas...

Telefons zvana atkal, un Maša atkal to klusina.

MAŠA. ... Ja mēs būtu tikušies agrāk, tu tagad dziedātu, dziedātu, dziedātu – nekādas indes tev galvā nekrātos. Tu dzirdi, mīlestība mana?!... Kaut rociņu, kaut pirkstiņu pacel! Nu!...

Telefons zvana no jauna, bet šoreiz Maša uzmet tam virsū dīvāna spilvenu. Zvanītājs gan ir neatlaidīgs: arī apklāts telefons džinkst.

MAŠA. ...*Любовь моя! Я с ума сойду, проснись, проснись и пойд, единственный мой!* Ja gribi, es uzreiz pēc tam aiziešu, bet tu pamodīsies un dziedāsi! *Проснись, проснись, проснись!*...

Viņa sāk dunkāt Jāni, tomēr vēlamais nenotiek – šķiet, viņš pat nemana Mašas centienus.

Visbeidzot Maša ceļ nerimstoši zvanošā telefona klausuli: viņa ir negaidīti un pārspīlēti laipna.

MAŠA. Jā, hallo, daktere Karpenko pie aparāta... Jā, protams. Ko jūs sakāt? Nevar būt!... Nē, protams, tās ir muļķības – kāpēc lai es viņai liktu sēdēt koridorā pie durvīm? Viņa tā saka?... *Да, конечно, сию минуту* pie jums... Paldies, kolēģa! *(smejas) Какой ужас! Я ведь не враг себе, я у вас работать хочу!*...

Nolikusi klausuli, Maša strauji laukā, lai pēc mirkļa atgrieztos ar Intas krēslu – viņa pati nāk nopakaļ.

MAŠA. Savediet te visu kārtībā, ideālā kārtībā – mēs gaidām viesus. Putekļus, logus! Piecpadsmit minūtes!...

Viņa dodas prom, tomēr uz sliekšņa strauji stājas: Maša jau atkal plati smaida.

MAŠA. *Я вас уничтожу. Извините уж...*

INTA. Guļamistabu arī? Jūsu lietas?...

MAŠA. *Не смейте!!! (prom).*

Inta sāk rosīties – iznesusi no vannas istabas ūdens bļodu un lupatas, viņa ņemas slaucīt putekļus. Inta to dara tā, itin kā viņa istabā būtu viena pati – viņa pat vairs nepaskatās uz Jāņa pusi. Kurpretim Jāņa skatiens neatlaidīgi seko Intai – Jānis acīmredzami ir pārsteigts, ka viņam vairs netiek vērsta ne mazākā vērība. Kad Inta iet viņam garām, Jānis pat paceļ roku, tomēr velti. Dažbrīd, šķiet, Inta speciāli rosās Jānim kaitinoši tuvu... Jāņa centienus pārtrauc bailīgs klauvējiens pie durvīm, tomēr tad tās plaši veras – Maša laiž iekšā istabā sirmu sievieti vienkāršās drēbēs, lakatu galvā – tā ir LĪBA. Viņai nopakaļ nāk plecīgs vīrietis saburzītā uzvalkā – VALDIS: arī viņš ir laucinieks.

MAŠA. Mēs neesam sapucējušies – tik negaidīti ciemiņi! Sēdiet, mammīt, sēdiet!... *(Intai)* Neesat paspējusi? Nekas, bērniņ, variet iet – es pati pabeigšu! Paldies, es saku!...

Inta noliek bļodas un lupatas, tomēr prom neiet.

Lība gan ir manāmi apmulsusi – viņa nekustīgi lūkojas Jānī pa gabalu.

VALDIS. Sveiks, brāl! *(Lībai)* Mamm, ar viņu ir jārunā, viņš visu dzird!...

Valdis spiež Jāņa ļengano roku.

MAŠA. Jānītis, tā priecājas jūs redzēt!

VALDIS. *(smejas)* Te nav karaļu pils, mamm! Te ir normāla sanatorija! *(Jānim, par Lību)* Mamma divreiz gandrīz uz deguna nokrita no skatīšanās griestos!

Jā, mamm, tā dzīvo tavs dēls, priecājies! Nobučosi vismaz?

Viņš piestumj Lību Jānim tuvāk, un viņa nedroši tiešām arī skūpstas ratiņos sēdošo.

VALDIS. (*Lībai*) Jums jau arī tūlīt būs kā pilī: pastāsti taču! (*Jānim*) Vadi jau ievilkti pa visu māju, jāgaida tikai, kad pieslēgs pie staba! Lustru šitādu pašu nopirksim, ne, Jāni? Vēl lielāku! Jānis pats atvedīs!

MAŠA. Kur tad jūsu papus?

VALDIS. Ekskursijā viņu aizveda. (*par augļu trauku*) Tie banāni ir īsti? Viņš ēd? Mamm, redzi, banāni. Apelsīni! (*smejas, Jānim, par Lību*) Viņa te ir zaudējusi valodu – tāpat kā tu! Varbūt tur tā vaina: te pārāk glauni tev iet?!

Lība netaiž vajā Jāņa roku, kādēļ Maša sēdina viņu dēlam līdzās.

MAŠA. (*Lībai*) Runājiet, runājiet, viņš dzird! Viņš ir dzīvs, mammīt! Silts taču, vai ne?

Lība gan klusē. Arī Jānis nav devis nekādu zīmi, ka būtu sajutis kādu īpašu ciemiņu klātbūtni.

MAŠA. Jānis, tavi vistuvākie cilvēki atbraukuši – no tālienes, no dzimtās mājas.

VALDIS. Četros cēlāmos, piecos izbraucām, bet ar ministrijas *Volgu*! Melno. Govi Melānijai atstājām – viņa arī sveicina!

Valdis izvelk no līdznestā tīkliņa trīslitru piena burku, lauku maizi, speķi, sīpolus.

VALDIS. Jums jau te nekā tāda nav!

MAŠA. Cik jauki... teicāt, ka jums ir arī kāds pārsteigums brālim?

Valdis ņem laukā no tīkliņa mapi ar kaudzi sīki aprakstītu papīru.

VALDIS. Brāl!... Te man ir kompromitējoši dokumenti. Viss par tevi. Ja kāds izlasīs, tev būs gari gadi jāsež aiz restēm, tici man! (*smejas*).

MAŠA. Teicāt, ka mūzika...

VALDIS. Tēvs nes...

Viņš uzliek brilles, sēstas pie galda, nedaudz svinīgi šķir vajā mapi.

MAŠA. (*smejas*) Tas tiešām būs tik bīstami?

VALDIS. Ļoti!... (*lasa*) *Mūsu tautas skanīgākās balss īpašnieks dzimis laucinieku ģimenē. Viņa vecāki bija strādīgāko un čaklāko kolhoza biedru skaitā – iekavās: laukstrādnieks, lopkope. Būtiska loma dzimtā bija arī Jāņa vecākajam brālim – kamēr vecāki bija kopsaimniecības darba gaitās, šī padomdevēja vadībā, viņa skubināts un iedvesmots, mazais puisēns sāka apgūt skaņu pasauli un zinības...*

MAŠA. Kas to raksta?

VALDIS. Tas ir ievads.

MAŠA. (*Lībai*) Kādas rotaļas jums mājās bija – nu, kad Jānītis maziņš bija? Spēles, brīvā laika pavadīšana? Mīklas minējāt? Atgādiniet viņam, mammīt. Bumbas spēles, kuģus lādējāt? Mēs, piemēram, ar mammu dzejoļus rakstījām: katrs savu rindiņu – tik smieklīgi bija. Bet dažreiz arī tāda jēga sanāca – kā Puškinam! Televizors... Ā, jums jau televizors nebija – ja elektrības nav, ja? Sveču gaismā? Cik romantiski...

VALDIS. Agri cēlāmieš, agri gulēt: lauki...

MAŠA. Kādas bija Jāņa pirmās intereses, pastāstiet?

VALDIS. (*lasa*) ... *Pirmā saskarsme ar tehniku Jānim notika trešajā klasē – siena talkas laikā trūka darba roku. Vēl tagad visi atceras pārāk jauniņo traktoristu ar skaņo balsi...*

MAŠA. Bet viņš taču nesāka dziedāt, jo brauca uz traktora!

VALDIS. Tiesības viņam ir, eļļā līdz ausīm bija.

MAŠA. Tas nav svarīgi! Parunājiet ar viņu par to, kas ir interesanti!

VALDIS. Viņam bija interesanti...

MAŠA. (*čukst*) Jūs taču esat gudrs cilvēks, jūs taču saprotat, ko es te tagad saku! Viņš nav nekāds traktorists! Viņš ir pasaules mēroga tenors.

VALDIS. Protams. Tāpēc es te rakstu, bet jūs neklausāties līdz galam. Es rakstu, piemēram... (*lasa*) *Mūsu tālais nostūris vienmēr atcerēsies un leposies ar tādu dēlu – to var paliecināt ikviens: no kolhoza priekšsēdētāja līdz pēdējam ganam. (Jānim) Kurš tad to varēja uzminēt, kas tu būsi, ka tu būsi tas, kas tu esi? Neviens! Vakar partijas sapulcē daudz netrūka, lai mēs ierosinātu nosaukt kolhozu tavā vārdā – kurš iepriekš mūsu krajos vispār ir kāju spēris, a tad skrietu *tolpām*? Es atzinos, ka rakstu grāmatu par tevi: kurš negribētu būt tavā vietā?! Visi kolhoza puikas nāk uz kori – dziedāt nemāk, bet nāk! Un piemina tevi...*

Negaidīti Lība cieši skauj Jāni, ilgi tura. Raud.

MAŠA. Viņš vēl ir dzīvs. Dzīvs! Neesat taču nākuši viņu apglabāt, a?... Miris viņš būtu labāks? Grāmatu pirktu vairāk? Un jūs, mammīt, ko jūs tagad tur darāt? Atvadāties? Viņš jums ir jau mironis? Tad nožņaudziet viņu uzreiz, un gatavs! Mēs neskatīsimies! Jums vienīgajai ir tādas tiesības! Nē, papu vēl pasauciet! Jānis, viņi ir atnākuši uz tavām bērēm! Tev ir jāmirst! Saki „atā” mammītei, brālītīm! *И умирай! (Intai) Aizvediet viņus, выведите их! Я не желаю их тут более видеть! Немедленно! Ārā!...*

Inta gan ved laukā Jāni pašu, abi prom.

Brīdi klusums.

VALDIS. Jūs... jūs esat Jāņa ārstējošā ārste?... *Вы доктор?...*

Maša gan tagad negaidīti cieši skauj apmulsušo Lību.

MAŠA. Piedod, mammīt, piedod!... Es... man... mums viņš ir jāatmodina, jādod viņa smadzenēm grūdiens, *толчок!* Es domāju, varbūt viņš metīsies jūs aizstāvēt no manis – tāpēc es te tā... *Извините, дорогая моя* – es vairs nezinu, ko darīt...

VALDIS. Laidiet vaļā! *Вы не доктор!...*

MAŠA. Tā ir jauna metode: atgādināt par bērnību, siltas atmiņas... Tikai nedomājiet: ar viņu viss ir kārtībā! Es jau teicu – operācija iznāca ļoti labi: redziet, viņš sēž, smaida, drīz dziedās. Tikai mums visiem tas jāgrib, visiem! Mums jāgrib tas, ko viņš tik ļoti grib! Paldies, mammīt, par tādu dēlu! *Я вам кланяюсь до земли!...*

Valdis atrauj Mašu no Lības.

Tad durvis veras, iekšā nāk Adrians: mierīgs, kā allaž. Viņam rokā ģitāra, makšķere, spinning un zivju tīkliņš.

VALDIS. Kur papiņš?

ADRIANS. Sēž uz terases, gaida – padziedāsīt tur.

VALDIS. Vai mēs varētu parunāt ar ārstējošo ārstu? Par ārstēšanu...

ADRIANS. (*smejas, Mašai*) Dzirdēju, dzirdēju, daktere Karpenko, dzirdēju par jūsu jaunākajām metodēm... Tikai cilvēkus vajag sagatavot... (*Lība*) Māt, jūsu dēls ir vislabākajās rokās, ticiet man. Man taču jūs ticat? Kuram citam, ja ne man – vienmēr tā sakāt! Jūs pavadīs uz terasi...

Lība gan vairs Mašai rokās nedodas – steigšus iziet pa durvīm pirmā.

Adrians notur Valdi, lai tas nemestos abām nopakaļ.

ADRIANS. Pašas tiks galā. Stulbi esat – kāpēc makšķeres? Es lūdzu tikai drusku padziedāt – kā bērnībā.

VALDIS. Papiņš pateica savu slaveno „nē”. Jānim labāk esot paticis makšķerēt: arī jau nav slikti, es domāju. Dabūji papiņu iekšā?

ADRIANS. Uz terases, tālāk ne. Vēl sēž... re, mamma, Maša...

Adrians ir plaši atvēris logu – acīmredzami lejā terasē notiekošais no šejienes labi redzams.

VALDIS. Atradi naudu?

ADRIANS. Viņam pat rēķina krājkasē vairs nav. Baibai ir pilnvara uz algu.

VALDIS. Kur viņa liek to naudu, vari pateikt? Viņiem mājās pat aizkaru nav. *Moskviču* pārdeva, simtiem koncertu, plates, radio, pat televīzija: kur tas viss ir? Pat šņabim par daudz.

ADRIANS. Šņabim jā.

VALDIS. Mammai viņš nav sūtījis nevienu kapeiku kopš precēšanās, pilnīgi neko. Vismaz pēdējā laikā noteikti.

ADRIANS. Vajag naudu? Tev, mammai?

VALDIS. Es gribu, lai taisnība, lai... Baiba nezog! Nu, kā to citādi nosaukt? Viņa te rādās vispār?

ADRIANS. Es aizliedzu.

VALDIS. Sievai var aizliegt?

ADRIANS. Viņa lieto dārgākas mantas. Zāles. Ir tādas tabletes, spricēt arī var. Dārgi sanāk, bet stiprākas par šņabi.

VALDIS. Un tu to tā mierīgi saki?! Par Jāņa naudu! Viņš to zina... zināja?

ADRIANS. Zināja.

VALDIS. Un tā ir mīlestība, ja? Un tu tā mierīgi vari uz to skatīties, ja? Kāpēc tu nekā nedari?

ADRIANS. Kas man būtu jādara?

VALDIS. Pat to nevar iesēdināt? Tu taču labāk zini. Nav tāda panta?

ADRIANS. Tad arī Jānim būtu jāsež.

VALDIS. Nē!... Muldi!... Jānis? Nekad! Priekš kam?!...

ADRIANS. Iespricē un visu dienu pasaule citās krāsās rādās – viegli un vienkārši... Un visiem jau tikai tāds Jānis patīk: smaida, smejas, lido pa dzīvi...

VALDIS. Beidz: viņš vienmēr bijis plātīgs, skaļš. Kad tad viņš nav smējies, kad?

ADRIANS. Pēc Itālijas. Es jau toreiz pats brīnījos: nodziedāt pašā *Skalā* ģenerālmēģinājumu – ar ovācijām, ar direktora pušķi, un nākošajā dienā nonākt atpakaļ Maskavā: tu būtu pakāries, es arī. Bet viņam bija jāsmaida. Viņu taču vienīgo no Padomju Savienības tur paņēma, vienīgo.

VALDIS. Beidzās sezona...

ADRIANS. Pēc ģenerālmēģinājumiem parasti beidzas sezonas: kur tu kaut ko tādu esi redzējis? Viņa vietā fiksi atrada kaut kādu itāli: izrādes bija. Latvietis nedziedās! Nav krievs...

VALDIS. Viņš tur krievs skaitījās...

ADRIANS. Runāja krieviski.

VALDIS. Viņš pats visu to zināja?

ADRIANS. Jā. Nē: viņu tur ar visādiem murgainiem iemesliem baroja. Bet viņš zināja, man šķiet. Neesi domājis, kāpēc viņš nebrauca nākošajā sezonā un nedziedāja izrādi, kas jau pilnīgi gatava? Kur viņš ir labāks par visiem itāļiem. Neesi neko tādu pajautājis?

VALDIS. Esmu... Viņam ne. Baidījos...

ADRIANS. Bet viņam bija jāsmejas. Jādzied. Jābūt pašam labākajam. Tu varētu?

VALDIS. Dzimtenes vijolītes viņam bija dārgākas par visām Itālijas rozēm, tu pats zini...

ADRIANS. Tā visiem bija jādomā: ja viņš gribēja tikt atpakaļ. Kaut vienreiz, kaut... Viņš palika nikns, kad es viņam atklāti visu šito pateicu: nepamanīji – es jau trīs gadus neesmu pie jums braucis, viņš negribēja mani vairs redzēt. Ģenerālis brauca, visi tie *fjodoroviči*... Viņam vienkārši vajadzēja tur palikt – tajā *Skalā*. Nobijās. Par jums.

VALDIS. Viņš tā teica?

ADRIANS. Viņš nesaprata, ka ir jau citi laiki: jā, elektrību jums neievilkta, bet uz Sibīriju jau arī vairs neaizsūtītu.

VALDIS. Klusāk!...

ADRIANS. Man pašam te par visu jāziņo – es tā izkārtoju. Nerausties, es Jāni mīlu, pat nezinu, kāpēc...

VALDIS. Viņš izskatījās tik laimīgs...

ADRIANS. Visi domāja, ka viņš ir divreiz jautrāks, jo redzējis Itāliju, jo elpojis brīvību... Smieklīgi. No tā mirst.

VALDIS. Tās ir kaut kādas narkotikas – ko viņi ar Baibu?

ADRIANS. (*par notiekošo uz terases*) Ejam, visi jau smuki sasēdušies. Papiņš pat vijoli izņēmis. Tu ģitāru spēlēsi?

VALDIS. Pagaidi, es tev vienu lietu gribēju... Tu esi mūsu ģimenes labākais draugs, tu... ko darīsim ar Baibu? Viņus var kaut kā izšķirt? Vismaz pilnvaru atņemt?

ADRIANS. Viņai vajag to naudu: cilvēks paliek atkarīgs.

VALDIS. Uz Jāņa rēķina! Viņa slimības rubļiem!

ADRIANS. Viņa pēc operācijas nestrādā.

VALDIS. Jāni operē, bet viņa nestrādā?! Pārdzīvo!

ADRIANS. Viņai pašai bija operācija, neliela, pirms mēnešiem pieciem: sirds.

VALDIS. Viņai?! Sirds?!... Es... es tevi ļoti cienu, bet...

ADRIANS. Pat ja nebūtu: viņa ir pelnījusi.

VALDIS. Ar ko?

ADRIANS. Ar to pašu!... Tikai nesarksti.

VALDIS. Es sarkstu?! Mauka!!!...

ADRIANS. Jo mums visiem gribas ielīst viņas biksītēs?

VALDIS. Baibas?! Nekad! Pretīgi! Jānis vienkārši uzrāvās – tā esot mīlēšanās „augstākā pilotāža”, iedomājies! Nezin gan, vai viņa ar šitādu pilotāžu ir jau piedzimusi?! Es viņam tā arī uzprasīju! Bet viņš tikai smējās! Jāņa dēļ Baibu tikai darbā turēja – tad nu bija jāizkalpojas, jānoturas: simts pozās, kājām gaisā!...

ADRIANS. Man nekas nebūtu pretim, zini...

VALDIS. Tāpēc viņa ir pelnījusi Jāņa naudu?!... Viņš nebija... viņš nav dzīvnieks! Cilvēks nav... cilvēki tā nedomā.

ADRIANS. Kā tad šie domā?

VALDIS. Es, piemēram, varu savaldīties! Tu nevari? Un katrs var! Un kas tur ko nevarēt?!

ADRIANS. A vajag?

VALDIS. Ko tu ņemies?

Adrians ir centies mākslinieciski sakarināt pie sienas maksšķerēšanas piederumus.

ADRIANS. Varbūt nostrādā: lai stāv acu priekšā.

VALDIS. Pirmo reizi par tādām metodēm dzirdu.

ADRIANS. Kas mums cits atliek?

VALDIS. Viņa ar savu... ar tām narkotikām ir Jānim tās smadzenes atmiekšķējusi, tas ir skaidrs.

ADRIANS. Ārsti tā nedomā.

VALDIS. Un tu?

ADRIANS. Itālija.

VALDIS. Tad jau mums visiem smadzenes būtu vienā putrā – pat tu neesi bijis Itālijā.

ADRIANS. Mazāk krenķu.

VALDIS. Protams, tu zini labāk! Ejam lejā...

ADRIANS. Ko tu gribēji jautāt? Pirms Baibas.

VALDIS. Viņu mīlēja... mīl visa Latvija, tūkstošiem gaišu sieviešu...

ADRIANS. Ko gribēji?

VALDIS. Viņam vajag *Volgu*.

ADRIANS. Jānim mašīnu?

VALDIS. Viņš taču kādreiz paliks vesels, iznāks no šejienes - pats teici: Oktobra svētkos dziedās. Kaut ratiņos, bet dziedās. Invalīdu *Volgu*. Es zinu, tādas neražo, bet Jānim taču var speciāli uztaisīt, viņš to ir pelnījis. Tas ir tik negodīgi... pat Kārkliņiem tagad ir vecs *Moskvīčs* – spēj iedomāties: Kārkliņiem! Bet Jānis brauc ar autobusu – kā ciema nabags! Kauns pa visu ģīmi...

ADRIANS. Doma pareiza, aprunāšos.

VALDIS. Nē, es nevaru tev piekrist: Jānis nebija dzīvnieks...

ADRIANS. Elektrība mammai beidzot deg?

VALDIS. Iekšā visi vadi gatavi jau trīs mēnešus...

ADRIANS. Papiņš?

VALDIS. Visu laiku tas pats - neņemšot viņš no boļševikiem neko. Absurds! Un šķiršoties, ja mamma parakstīs tos krievu papīrus. Viņš tagad šķirsies – komēdija! Un mamma jau kā vienmēr – klusāka par zāli: tētīm taisnība, vienmēr taisnība! Šurp arī viņš piekrita braukt tikai šorīt: nez, kas uznāca...

ADRIANS. (*par terasi*) Ar Jāni viņš tagad gribēdams nevar parunāt. Nožēlo savus principus?

VALDIS. Nerunātu tagad arī, pat ja varētu – Jānim vispirms no komunistiem esot jāizstājas! Āzis, tists āzis! Varbūt Jānim vēl pakārties vajadzēja, lai nedziedātu boļševikam? Ai, tu taču to visu zini!...

ADRIANS. Cik tās zemes papiņam tur atņēma?

VALDIS. Daudz, visvairāk.

ADRIANS. Tu nemaz nezini?

VALDIS. Un nemaz negribu zināt! Kāda starpība? No tā kas mainīsies, ja es katru dienu par to domāšu: kas būtu, ja boļševiki neienāktu? Bet viņi ir te!... Viņš šitā domā – katru dienu, katru stundu! Atpakaļ dabūs, vai? Dzīve ir viena, un... tāpēc Jānis dzied! Un kas tur slikts?!...

ADRIANS. (*par terasi*) Papiņš skrien prom! Ejam!

VALDIS. O! Atkal kāds boļševiks uzradās – arī slimis krievs viņam ir krievs! Lai skrien! Iztiksim bez viņa!...

Iegrūdis Valdim ģitāru, Adrians metas laukā gaitenī, prom.

Valdis nesteidzīgi lūkojas lejup, tad strauji sāk tiesāt uz galda stāvošos augļus: to, ko nevar apēst, liek tīkliņā, kur iepriekš atvesti lauku labumi.

3. aina

Turpat. Diena.

Stīvās goda drānās ietērptais Jānis savā ratiņkrēslā – arī tas izrotāts ar ozolzariem: acīmredzams viņš ir uzmanības centrā, Jānim tiek sniegts īpašs koncerts. Pianīns izstumts istabas vidū, pie tā ARMĪNS. Labi nostādītā operdziedātāja balsī RŪDOLFS dzied A. Žilinska „Pie dzimtenes siliem”. Tepat divi citi sveicēji – RENĀTE un OSVALDS. Aiz Jāņa muguras īpaši saopusies koncertu klausās Maša, pie galda Adrians, Inta un JEFIMS SEMJONVIČS, vīrietis gaišā uzvalkā. Adrians acīmredzami viņam klusu uz auss tulko šeit runāto un dziedāto. Jefimu Semjonoviču iejūsmina katrs sīkums, aplaudē viņš visdedzīgāk.

RENĀTE. Jānīt, teātra meitenes plēšas, kura nesīs augšā uz grimētavu tavas vēstules: katru rītu pilna pastnieka soma! Aploksnītes vaļā netaisām, bet kartiņas... Jā, viņas ir paaicinājušas uz šo patiešām svētsvinīgo nodarbi arī mani: stingro kritiku!... Piedod, Jānīt, izlasām visas kartiņas, un skaļi viena otrai priekšā. Un mums, Jānīt, skauž! Kurš gan dzīvē ir saņēmis tādu kaudzi labu vārdu?! Mēs drusku nozogam no tevis to tautas mīlestību, Jānīt! Mums pat ir tavu labāko vēstulīšu sešinieks! Te ir šodienas uzvarētāja – pirmajā vietā jau ceturto dienu!... *(Iasa atklātni) Mīļo mākslinie! Nepaiet diena, kad mēs nepieminētu to Antiņu, kas tik neaizmirstami trīsreiz kāpa Stikla kalnā savu Vizbulīti glābt. Arī mēs gaidām savu Antiņu – tikai jūsu neatkārtojamā, skanīgā balss spēj modināt mūsu dvēseles: mēs ļoti, ļoti atkal sagaidām to izdzirdēt, un daudzas, daudzas reizes atkal. Antiņš ir visas mūsu tautas ideāls – viņš ir tik naivs, bet nav vientiesis, viņš ir devīgs, bet nav neprātis, viņš ir lepns un cēls savā gaitā, bet nav karstgalvis, kas neieklausās citu padomos! Lai dzīvo Antiņš! Meitenes no sestās „B”, Naujene... vai Kraujene. Nav jau arī tik būtiski, jo šī ir tikai viena vēstulīte no tūkstoša. Varam tikai iedomāties,*

Jānīt, kādi noslēpumi ir aploksnītēs – tā vien nagi niez! (*smejas*) Un tagad tevi sveicina tavs Jurka!...

Armīns spēlē, šoreiz dzied Osvalds – tā ir Jurkas dziesma no O. Grāvišā operas „Sniegputēnos”. PLUS DZIESMAS TEKSTS

Kad dziesma ir galā, atkal skan aplausi. Jānis joprojām nenosakāmi smaida, kādēļ viņa sveicēji cenšas aizvien vairāk.

RENĀTE. Tevi sveic arī tavs Rūdolfis un Ali Babibs, tavs Hermanis, Turidu un Gatiņš, tavs Pinkertons, de Grijē, Fausts un elegantais Klaidis Grifits, un, protams, neaizmirstamais Vladimirs kņazā Igorā, kur visā pilnībā atklājas tavs siltais un patiesais raksturs... *Слово дается Ефиму Семеновичу Халдину!...*

Jefims Semjonovičs stājas suminātāju rindā pie pianīna – sēdošie ceļas kājās, applaudē. Jefims Semjonovičs ir neviltoti jūsmīgs.

JEFIMS SEMJONVIČS. *Садтесь, друзья, садитесь!... Друзья мои, это великое событие моей жизни, я бы сказал величайшее – лицезреть талантливейшего тенора нашей родины, советской сцены, да еще и в кругу таких прекрасных друзей, истинных товарищей! Янис, вы счастливчик, баловень судьбы! Перевести не надо?...*

ADRIANS. *Нет, конечно!*

JEFIMS SEMJONVIČS. *Paldies! (aplausi)... Paldies от нашего союза композиторов СССР, paldies от нашего партийного актива, paldies из Москвы!... (aplausi) Люди прекрасно помнят ваш визит в Москву, вашу человеческую любовь и теплоту! Paldies за то, что вы есть, что благодаря вам наша культура расширяет свои границы! Как говорит поэт в моей песне «Поля российские» - (dzied)*

Слово друга греет сердце,

Хоровод наш многолик.

И душа поет свободно

На сем поле без границ!...

Aplausiem skanot, Jefims Semjonovičs skūpstā visus klātesošos pēc kārtas, kā pēdējo Jāni.

JEFIMS SEMJONVIČS. *Я обязуюсь написать оперу специально для вас, Янис – вы еще почете! Оперу о настоящем коммунисте, повелителе своей собственной судьбы!...*

*Jefims Semjonovičs ir aizkustinājis Mašu un Renāti – viņa paslepus
notrauš asaras.*

ARMĪNS. *А теперь сюрприз!...* Un tagad pārsteigums: arī skarbā kritika
kādreiz nolaižas līdz mums, parastajiem mirstīgajiem!

RENĀTE. Armīn, beidziet! Tas tikai tāds joks!...

*Armīns jau atkal ir pie pianīna – viņa pavadījumā Renāte ar pārmērīgu
centību un zīmīgumu dzied A. Žilinska „Zaķēns mežā ezi sauc”. Jau
dziesmas laikā Maša smejas un aplaudē – tai beidzoties, sajūsmā ir arī
pārējie.*

RENĀTE. Tavi zaķēni tevi gaida, ezīt!

MAŠA. *Пора в зал, пора, пора!* Uz zāli, uz zāli! Esot pārpildīts – pat gulošie
pacienti ir lūgušies jūs paklausīties! Un Jānīti redzēt! (*Jefimam
Semjonovičam*) *У нас аншлаг!*

Maša stumj Jāni uz durvīm, tomēr Adrians ratus stādina.

ADRIANS. Mēs atbrauksim vēlāk! *Извините, у нас имеется сценарий!*

MAŠA. Bet cilvēki gaida, grib...

ADRIANS. Lai gaida, lai grib – kas var būt labāks! Un tad pirms pēdējās
dziesmas, uzbrauc viņš pats!... Ejiet, ejiet, ejiet: jau piecas pāri! (*Osvaldam*)
Uzbrauksit ar dziesmu?... Trīs mūsu izcilākie tenori! (*Jefimam Semjonovičam*)
Пишите оперу для трех теноров!

JEFIMS SEMJONVIČS. *Почему трех?*

RENĀTE. *Русский, латыш и... таджик!*

JEFIMS SEMJONVIČS. *Прекраснейшая идея!...*

ADRIANS. Intiņ, ejiet, paklausieties jūs arī.

Visi, izņemot Adrianu, Jāni un Osvaldu, prom.

ADRIANS. Nu, vīri? Pa konjaciņam pirms koncerta? Tūlīt sagādāsim!

(*Osvaldam*) Neesat garastāvoklī šodien, biedri Kalniņ?

OSVALDS. Nē, kāpēc? Jauka diena...

ADRIANS. Dzirdat? Kādi aplausi!... Vīri, mēs tagad varētu visu māju izkrāmēt:
kamēr tauta koncertā!...

Smejoties prom.

Brīdi kluss – vien attālu, lejā joprojām grand aplausi.

OSVALDS. Tu brīnies, vai ne? Ka esmu te. Pie ienaidniekiem jau nenāk
vizītēs, ne? Nē, varbūt es esmu atnācis papriecāties, ja?... Nekā, Jānīt, es te
esmu piespiedu kārtā. Un zini, visi pārējie tieši tāpat. Nē, piedod, komponists

ne – vēl cer, ka viņa zelta ādere reiz atkal iedziedāsies. Tu vispār esi kādreiz skaitījis, cik viņš ir sapelnījis ar taviem koncertiem katra kolhoza pašobelē? Nē, tu arī neesi nabags, protams, bet viņš jau otro *Volgu* brauc un trešo vasarnīcu būvē. Kārniņu jumtam, Jānīt, nepaspēji viņam sapelnīt. Uz mums darbaļaudis tik labi nenākot – viņš to pat neslēpj. Bet mēs esam spiesti vismaz kādu mazumiņu no dievišķības izlūgties. Vismaz *Moskvičam*. Un cerēt, ka tu vairs nedziedāsi, nekad nedziedāsi. Tad kāpēc lai mēs no laba prāta būtu šurp, pie tevis, Jānīt, nākuši? Aiz līdzcietības... Mūs palūdza, ļoti mīļi palūdza: lai padomju valstī viss smuki izskatītos. Tu jau gan savulaik skrēji pats, bez lūgšanas – kur tik pasvilpa: kā citādi uz to Itāliju lai viens cilvēks tiek, ne? Zini, man šķiet, ka tu ļoti labi dzirdi, tikai negribi dzirdēt! Tu tāds, Jānīt, es bijis vienmēr: īsts Antiņš – gatavs pēdējo muļķīti tēlot, lai tikai pie princesītes tiktu. Īsts cīnītājs tu esi – bez ziepēm jebkurā caurumā... Bet ko tad nu? Viss, Jānīt, te pat čekas draugi nepalīdzēs, lai kādus dakterus viņi tev nemeklētu! *Finita la comedia! Finita la Scala*, Latvijas padomju sociālistiskās republikas Nopelniem bagātais mākslinieks! Cik caurumi tev bija jāizlaiza tā dēļ – jaunākais laureāts vēsturē! Bet es, Jānīt, dziedu, un bez visa „nopelniem bagātā”. Un zini, ne sliktāk. Un jau sāku par Itāliju domāt. Tomēr drusku ziepes man arī laikam vajadzēs: nervozēju, zini - nemāku es tik viegli iet pa dzīvi, Jānīt! Dzirdi, Jānīt?! Dzirdi, ļoti labi dzirdi, antiņ! Neizliecies! Jā, es tev to saku: mēs visi tevi mīlam, jo tu vairs nedziedāsi, nekad! Mēs ceram!...

Kad Osvalds ir paķēris Jāni pie žaketes atloka, strauji atgriežas Adrians.

ADRIANS. Biedri Kalniņ!... Ko jūs atļaujaties? Es visu dzirdēju – šim namam ir ausis! Tiešām nebija ienācis prātā? Tas ir pants, biedri Kalniņ! Uz gadiņiem pieciem pavilks – padomju īstenības kropļošana. Un kopējā kamerā – tur tenorus mīl...

OSVALDS. Bet mēs... mēs sarunājām...

ADRIANS. Ko tad? Ar ko? Sarunājāt nomelnot? Skaisti!...

OSVALDS. Es taču atteicos!

ADRIANS. Bet pēc tam piekritāt.

OSVALDS. Tas nebija pa īstam! Pats teicāt: viņam tikai grūdienu vajag, spēcīgu grūdienu...

ADRIANS. Bet iznāca pa īstam un pārlicinoši: nīstat no visas sirds?

OSVALDS. Tas nav godīgi! Tā nebija runāts!

ADRIANS. Dzīve vispār ir viena negodīga padarīšana...

OSVALDS. Es visu noliegšu... jums ir ieraksts?...

ADRIANS. (*smejas*) Nobijies gan, Kalniņ? Joks!... (*par Jāni*) Nu, nekādas reakcijas?

OSVALDS. Jūs solījāt...

ADRIANS. Nekad un nevienam netici. Bet es esmu izņēmums, es esmu labs. Beidz drebēt, Kalniņ.

OSVALDS. Es nedrebu, es atvainojos!

ADRIANS. Drebi, Kalniņ, drebi...

OSVALDS. Tas ir... pazemojoši!

ADRIANS. Bet nav ilgi, ne – pāris minūtes kauna?...

OSVALDS. Jūs... jūs esat...

ADRIANS. Labi. Pietiek! Nevajadzēja uzņemties!

OSVALDS. Un pēc tam? Kas būtu pēc tam, varu iedomāties!

ADRIANS. Es arī: atteiktos un dzīvotu kā godīgs, nesasmērējies cilvēks, laimīgs dzīvotu. Un viss. Konjaciņu?

Adriāns lej Osvaldam no atnestās pudeles – viņš izmet glāzi neviebdamies.

OSVALDS. Viņš nekā nedzird, šķiet...

ADRIANS. Ļoti slikti.

OSVALDS. Es nevarēju vairāk neko, es centos!...

ADRIANS. (*lej vēl*) Nomierinies, Kalniņ, mums tevi vēl vajadzēs – tautai vajadzēs... balss atgriežas?

OSVALDS. Ir labi, viss labi...

Tomēr tad Osvalds negaidīti ģimst, pie krūtīm turēdamies.

ADRIANS. Mērkaķis! Uz Itāliju, uz Itāliju!... Elpo, elpo taču!!!...

Uzstīvējis ģengano Osvaldu uz muguras, Adriāns velk viņu laukā.

ADRIANS. (*gaitenī*) Māsiņ! Dakter!!!... Ir te kāds?!...

Lejā, tālumā dzirdama gan tikai „Pie dzimtenes siliem”. Tad dārd aplausi. Pēc brīža istabā ienāk Inta. Jānim īpašu uzmanību nepievērsdama, viņa ņemas piekārtot istabu. Tad sēstas aiz Jāņa muguras, lai itin garlaikoti vērtos pa logu: lejā sāk skanēt Pinkertona ārija no „Turandotas”.

Ir acīmredzams, ka Jānis vēlas sev pievērst uzmanību, tomēr viņa knosīšanās tiek pamanīta vien pēc laba brīža – Inta ierunājas, gan pat negriezdamās atpakaļ.

INTA. Dakteri atrada – Kalniņš nenomirs. Komponists kaut ko uzdziedāšot viņa vietā. Tev atnāks pakaļ, kad vajadzēs...

Tomēr Jānis nerimst: ar milzu piepūli viņš pieripinās tuvāk galdam un notrauc zemē konjaka pudeli.

Beidzot Inta ceļas – sakopusi grīdu, viņa tomēr sēstas Jānim iepretim.

INTA. Mums ar tēti bija slepenais kods: vienreiz nozīmē „nē”, divreiz – „jā”. Var māt ar galvu, var ar roku, kāju. Viņš beigās kustināja tikai īkšķi. Esi ar mieru?

Jānis strauji māj ar galvu, tikai vienu reizi.

INTA. Tad negribi? Vienreiz nozīmē „nē”.

Jānis izmisīgi māj divas reizes.

INTA. Tas ir kods, lai citi nesaprot, pat nenojauš... Tikai tagad man jāsāk minēt tavas domas – citādi jau tev nav ko atbildēt. Gribi, lai es to daru?

Jānis māj vienreiz, Inta iesmejas, kādēļ Jānis atkal strauji divreiz.

INTA. Un ja nu es nespēju uzminēt? Man šausmīgi nepatīk opera: histēriski cilvēciņi, sakrāsojušies, parūkās ar kartona zobeniem – un man esot jāraud to putnu biedēkļu dēļ. Nekad es neesmu pat mēģinājusi nopirkt biļetes.

Klausīties gan var, pa radio... Es spēšu?

Jānis māj divas reizes.

INTA. Tev te ir tik daudz labu cilvēku apkārt...

Jānis māj vienu reizi, tad vēlreiz vienu.

INTA. Tu taču neesi mans tētis – kur mēs nonāksim? Es te vienkārši strādāju...

Jānis aizver acis, sagumst.

INTA. Labi... Patiesība ir pavisam citāda, nekā šķiet?

Jānis acumirkli māj divreiz.

INTA. Tu gribētu pazust no šejienes?

Jānis māj divreiz.

INTA. Vēl vari pārdomāt: gribi, lai es jautāju tālāk?

Jānis māj divreiz.

INTA. (*smejas*) Tu izskaties briesmīgi!...

Jānis māj divreiz.

*Inta saņem viņa roku, taču tad strauji veras durvis – iekšā brāžas
sasārtusi Maša. No lejas skan aplausu vētra.*

MAŠA. Jānis! Mūs gaida, Jānis!!! Tas ir triumfs, Jānis, triumfs!...

INTA. Viņam vēl vajadzētu uz tualeti...

MAŠA. Cik tu smuks!!!...

*Viņa strauji, atmuguriski velk Jāņa ratus laukā pa durvīm – tie ķeras aiz
stenderes, tomēr Mašu tas nestādina: knapi noturējies krēslā, Jānis tiek
izrauts gaitenī. Abi prom.*

*Vēl brīdi skan ritmiski aplausi – tos klusina klavieru ievads: tad sāk skanēt
Karavadosi.*

Inta ieļej sev pilnu glāzi konjaka un izdzer neviebdamās. Prom.

II CĒLIENS

1. aina

Turpat. Vēls vakars.

*Jānis pidžamā, kailu galvu sēž savā krēslā – viņam sejā iegriezta spīd
pārlieku spožas lampas spuldze: apkārtējais redzams vien ēnās un
kontūrās. Lampai otrā pusē sēž kāds tumšs, rēgains stāvs – kad šis
cilvēks runā, viņa balss skan biedējoši dobja, pat teatrāla, tai ir akcents.*

CILVĒKS. ... Neuztraucieties, biedri, jūsu ģimene ir tikai notiesāta, viņi nav
nošauti. Viņi ir parakstījušies, ka grib braukt prom no šejienes. Uz Ziemeļiem
– mums tur ļoti vajadzīgi cilvēki, ļoti. Tur daudzi mirst. Bet gan jau jūsējiem
viss būs labi. Bet varbūt nebūs. Un to esat izdarījis jūs, biedri Jānis: jums ir
tikai jāatzīstas, ka mīlat savu dzimteni, un jūs visi paliksiet mājās, siltās mājās.
Tikai viens vārds, biedri!... *Только одно слово! Скажите – es мīļu мūsu*
dzimteni, и все!... Не желаете? Как желаете. Мы уничтожим вас, biedri
Jānis! Un jūsu ģimeni, слышите?!... Что тут смешного, не
улыбайтесь!!!...

*Negaidīti kaut kur tiek dobji klauvēts – tas acīmredzami ir kods, kādēļ
tumšais stāvs izkustas uz neredzamo durvju pusi.*

CILVĒKS. *Вот и все, Янус!...*

*Mirkļi viss mainās, kad durvīs noskrapst atslēga, tās veras un iedegas
sienas lampā: dobji runājošais cilvēks ir Maša – pārvēršot balsi, viņa ir
runājusi tukšā konservu bundžā. Arī ienākušais Adrians ir tumšās drēbēs.*

ADRIANS. Neģuļat? Kas par cirkiem?

MAŠA. Nekas nesanāk, es nevaru – *плохой, противный театр* получается: по-моему, он даже улыбается как на спектакле. Не умею я, пробуй сам...

ADRIANS. Dārzenis...

MAŠA. *Не смей!!!*

ADRIANS. Laiks iet!

MAŠA. *Это не стол заказов!*

ADRIANS. Tu taču nesaprosti! Nesaprosti! Kas notiks, ja koncerta nebūs? Kas ar mums notiks?! Ar mums! Ar tevi! Es uz tevi arī parādīšu ar pirkstiņu: es neesmu idiots! Esi padomājusi: netiek atcelta kaut kāda sūda izrāde – tas ir revolūcijas gadadienas koncerts, ja atceries!... *Da* kaut vai viņš tur muti plātītu: mēs ierakstu palaistu. Bet revolūcijas svētkos mūsu varonis invalīda ratos?!... Tā ir politiska atbildība! Tas ir sanitāres darbs līdz mūža beigām, un tas ir tikai labākajā gadījumā! A tu – „*плохой театр*” Cilvēks ir, bet koncerta nav! Loģiski?! Padomju medicīna ir bezspēcīga? Loģiski?! NĒ!!! Loģiski ir tikai tad, ja cilvēka nav...

Brīdi kluss.

MAŠA. (*čukst*) *Что ты говоришь, что ты...*

ADRIANS. Nav cilvēka, nav problēmas. Tieši tā. Un netēlo, ka neesi pat iedomājusies, *не надо...*

MAŠA. *Ты специально, чтобы он слышал?*

ADRIANS. Jā, tiešām. Dzirdi, Jāni – daži biedri domā, ka nedziedošs tu esi pat kaitīgs... Man ir ļoti sāpīgi to klausīties, tu pats saproti, bet reālā dzīve...

Abi cieši lūkojas Jānī, tomēr viņa sejā nepakustas pat vaibsts.

MAŠA. (*čukst*) Tu dzirdi?...

ADRIANS. Viņu apraudās visa Latvija, apskaužami... gaišas atmiņas par to, kādus mēs paši sevi gribam redzēt... Muzeju ierosināsim – visiem patiks, skolēnus ar autobusiem vedīs. Antiņa muzejs...

Maša metas Adrianam virsū ar dūrēm, tomēr jau pēc brīža kapitulē pret pārspēku.

ADRIANS. Redzi, viņš neko nedzird, neko!... Es taču speciāli...

MAŠA. Nemelo! *He впу!!!*

ADRIANS. (*Jānim, smejas*) Tu tam varētu noticēt?...

MAŠA. (*raud*) *Я не могу больше, не могу, не понимаю...*

ADRIANS. Labi. Vēl ir laiks.

MAŠA. Es esmu viena pati...

ADRIANS. Es cilvēku atvedu.

MAŠA. Popu?! Mācītāju!... Tu teici, ka mēs nedrīkstam, ka...

ADRIANS. A ko mums darīt?! Bet ja kāds uzzinās, ko es te vedu, teikšu, ka tu izdomāji.

MAŠA. *Молчу, молчу, дорогой мой!*...

Viņa metas jūsmīgi skūpstīt Adrianu.

ADRIANS. Oi, izbeidz! Sakop, aizejiet pačurāt – tūlīt atvedīšu: mašīnā sēž.

Maša tomēr vēl aizkavē Adrianu.

MAŠA. (*čukst*) Apsoli man, apsoli kaut ko, es tevi lūdzu!... Apsoli, ka tu man pateiksi, nu... ja tas tiks nolemts... nu, ka viņš vairāk nav vajadzīgs. Apsoli?... Es vienkārši negribētu tad vairs te būt, tu saproti? Apsoli?...

ADRIANS. (*smejas*) Jokus nesaproti, *женщина?*

MAŠA. Saprotu, bet tu apsoli...

ADRIANS. Tu vari iedomāties, ka viņš varētu te nomirt? To kāds var pieļaut? Tas jau pat vairs nebūs skandāls! Tas vienkārši nav iespējams!...

MAŠA. Viss var gadīties...

ADRIANS. (*smejas*) Ir ideja! Kad ģenerālis atkal atnāks, nosper viņam pistoli – itin kā Jānis pats. Mākslinieks, nestabila nervu sistēma – viņu pat cienīs par to! Būs kā smukās grāmatās vai teātros! Tikai deniņos nedrīkst šaut: viņam smukam zārkā jābūt!

MAŠA. *He смешно!*

ADRIANS. Taisieties!!!... Neredzi – es daru, ko varu, un arī ko nevaru!...

Adriāns prom.

Maša metas skaut un skūpstīt Jāni.

MAŠA. Neklausies, mīļais, neklausies! Es zinu, es jūtu, ka tu dzirdi! Nebaidies, es tevi nozagšu, aizvedīšu – tu būsi mans, mans, mans, tikai mans! Viņi mani pabrīdinās, mēs paspēsīm! Mēs aizbrauksim... uz Kuzbasu: man tur *родня*. Tur ogles rok – viss, viss melns un vienāds, mājiņa pie mājiņas: neviens tur mūs neatradīs, *никто и никогда*. Tu būsi mans, tikai mans, un nekā vairāk mums arī nevajag! Un tu kādreiz noteikti dziedāsi, atkal dziedāsi, mans Hermani. Un to zināšu tikai es, mēs abi! *Дорогой, любимый мой! Только выдержи недельку, две, и мēs būsim jau prom, prom savā*

kosmosā – mēs bēgsim, es izdomāšu!... *Никому я тебя не дам, никому на белом свете! Ты* mana princese stikla kalnā, tu!...

Kad veras gaiteņa durvis, Maša jau atkal smaida – Adrians paslepen ved iekšā viesi: tā izrādās sīka auguma smaidoša veča ar grozu rokā -
BĀRBALA.

BĀRBALA. Labvakar. Neesmu gaidīta?

MAŠA. (*Adrianam*) Поп? Mācītājs?

ADRIANS. Nevienam mācītājam nav tik liela draudze kā viņai.

MAŠA. Viņš nav trusītis jūsu alkīmiķu eksperimentiem! Es esmu mediķe!

ADRIANS. Šajā mājā ir 200 mediķu! Un?!...

MAŠA. Pār manu līķi!

BĀRBALA. Mirt jau netaisāties.

MAŠA. Jānis ir tikai jānokrista, neko citu mums vairs nevajag!

BĀRBALA. Ja visi kristītie būtu palikuši dzīvi, mums vietas sen vairs nebūtu.

(*Jānim*) Labvakar.

Bārbala liek rokas uz Jāņa kailās galvas virsas.

MAŠA. Te viss ir sterils!

ADRIANS. Vēl viens vārds un gulēsi mājās savā gultā!

MAŠA. Ir divdesmitais gadsimts!

BĀRBALA. Viņš ir kristīts.

MAŠA. (*smejas*) Jūs to sataustījāt?! Puns kaut kāds?!

ADRIANS. Cik zinām, kristīts, jā.

MAŠA. Bet... bet viņš komunistos pēc tam iestājās!

BĀRBALA. Tā ir ticība?

MAŠA. Bet tas bojā... bojā visu!

BĀRBALA. Es redzu, biedre mediķe.

MAŠA. Oi, es taču murguju – pamodiniet!!!...

ADRIANS. (*Bārbalai, par Jāni*) Noguldīt, noģērbt?

MAŠA. Nekad!!!

BĀRBALA. Nevajag.

Viņa ņem Jāņa rokas savējās, brīdi tura.

BĀRBALA. Mierīgi, mierīgi...

MAŠA. (*smejas*) Viņš pat mazo pirkstiņu nevar pakustināt!

Adrians strauji tver Mašu, iestumj otrā istabā un piecērt durvis.

ADRIANS. Mums vajag tikai lai kājas kustas un dziedāšanu, pārējo var savākt vēlāk.

BĀRBALA. Paklusējiet drusku.

Brīdi kluss. Bārbala cieši veras Jānī – visbeidzot viņš aizver acis, sagumst.

ADRIANS. Viņam slikti?...

Mirklī atsprāgst otras istabas durvis, Maša atpakaļ: viņai rokā šķēres – kā ierocis.

MAŠA. Pametiet šīs telpas! Nekavējoties!!!...

BĀRBALA. Viņam viss kārtībā.

MAŠA. (*smejas, dzied*) Viss kārtībā, tikai māja, kundze, nodegusi – bet citādi vis kārtībā, *все хорошо!*...

BĀRBALA. Viņš negrib, pats negrib.

ADRIANS. Tas ir... neloģiski...

MAŠA. Pilnīgi loģiski! Viņš negrib dziedāt komunistiem, ja?! Krieviem! Nu, protams!

BĀRBALA. Un tāpēc ieriebs arī latviešiem?

MAŠA. (*Adrianam*) Kur tu kaut ko tādu esi izracis?! Simts dakteri visā PSRS cīnās, bet izrādās viņi ir *duraki*: viss kārtībā, tikai slimniekam ir slinkums palikt veseram! Kāpēc divdesmitajā gadsimtā visprogresīvākajā pasaules valstī tādi cilvēki mierīgi staigā apkārt, starp mums, un tu vēl klausies, cimdiņu pavēris?! Kā jūs kaut ko tādu pieļaujat? Jānis ir vesels, tikai negrib to, ko viņš grib vairāk par visu pasaulē? Viņš dziedāt negrib?! Dod, es tev arī paturēšu rociņas un visu, visu pateikšu, mīļais – diagnoze skaidra!...

ADRIANS. (*Bārbalai*) Ko mēs darām nepareizi?

MAŠA. Visu!!! Jo mēs esam!

BĀRBALA. Es nezinu, ko es nezinu. Viņš var.

ADRIANS. Zāles kaut kādas?

MAŠA. Tējiņas gribēšanai! Mēs padzersim trīs reizes dienā un uzreiz sagribēsim dzīvot, Jānīt, vai ne?

BĀRBALA. Dzīvot viņš grib.

ADRIANS. Viņam nekas netrūkst... Itālija? Kas vēl?

BĀRBALA. Nezinu, to es vēl nemāku.

MAŠA. (*Adrianam*) Ja tu pats neko, es ziņošu, kur nākas.

ADRIANS. Ivuškinu no kapa viņa izcēla: ej, pasūdzies viņam.

MAŠA. Tas nav rādītājs... sakritība. Īsti viduslaiki...

Bārbala sniedz Mašai papīra turzu no sava groza.

BĀRBALA. Trīs reizes dienā. Jums. Man pašai vīrs mira pusgadu.

MAŠA. Nevarējāt izārstēt? Kā tad tā?

BĀRBALA. Viņš negribēja dzīvot. Melot negribēja. Palīdzēju aiziet.

MAŠA. Kas te mums atklājas!...

ADRIANS. Jānim nekad nav bijis jāmelo. Gandrīz. Par sīkumiem katram iznāk...

BĀRBALA. Vienmēr zinām, kad melojam?

MAŠA. Protams, vajadzības nebija, bet Jānis meloja, jo nekā cita nebija ko darīt, un tagad viņš ir izlēmis beigt! Un galvā kāpostu izaudzēja un nomira gandrīz, lai mums, *durakiem*, dotu šitādu ziņu. Tā?! Nē, viņš dzīvoja godīgu dzīvi, godīga padomju cilvēka dzīvi: dod sabiedrībai, un tev tiks dots.

BĀRBALA. Un ir dots?

MAŠA. Oi, tikai nepārplīstam no gudrības! Apkārt vieni vienīgi meli, un tāpēc vīrs pat uzliek sev rokas – a pašai tā kāpēc jādzīvo, jāmokās?

BĀRBALA. Man ir bērni.

MAŠA. A kāpēc tad jāvairojas, ja dzīves te nav, a? Nav par gudru? Vīriņš uztaisa pašnāvību, lai nākošām paaudzēm mācība? A kāda mācība? Man tāds nemelotājs arī septiņi gadi bija blakus – līdz baltajām pelītēm aizdzīvojās: smaga dzīve, briesmīga, un tikai spirts te palīdz: zaga man no poliklīnikas. Zāles pret melīgo pasauli! Tāpēc arī bija jāpalīdz vīriņam aiziet, vai ne? Es zinu, kā tas ir! Lai bērni neredz! *Alkoholīks* bija – man taisnība? Nē, krievi vainīgi, protams – citādi jau būtu smuka dzīvošana!...

BĀRBALA. Es pati gribēju bērnus.

Pēkšņi Jānis dzīji ievēl elpu, atver acis. Kaut klātesošie gaida ko vairāk, velti – viņš jau atkal nenosakāmi smaida.

ADRIANS. Viņš mūs dzird?

BĀRBALA. Tas ir citādi.

MAŠA. Jānis grib gulēt, nakts jau. Maģijas seanss ir beidzies, es ceru? Šķīvīšus vairs nebīdīsim?

ADRIANS. Ja mēs viņu vēlreiz dabūtu uz Itāliju?

BĀRBALA. Neesmu Dievs – nākotni nezinu. (*Jānim*) Antiņš ļoti īsts, es redzēju. (*Mašai*) Trīsreiz dienā.

ADRIANS. Un viņam? (*čukst*) Jāpalīdz... aiziet?

BĀRBALA. Par agru.

MAŠA. *A-a-a-a, приехали!* (*Adrianam*) *Ты ведь образованный человек!...*

Bārbala ceļas, Adrians nopakaļ.

BĀRBALA. Ar labu nakti.

Kad gaitēņa durvis aiz abiem aizveras, Maša skauj Jāni.

MAŠA. Nekad tu neesi gribējis melot, nekad. Kāda muļķe! Kā kaut ko tādu var izdomāt? Šausmas... Kurš ko tādu vispār var gribēt? Un kāpēc?... Atceries, mans Hermani, kā tu dziedāji: *Пусть неудачник плачет, кляня свою судьбу!*.... Tu taču neesi neveiksminieks, tev nav jāraud, tev ir laimīgs liktenis, ļoti laimīgs! Un tikai tu pats, mans Hermani, to esi sev uzbūvējis. Vai tad ar melošanu?! *Как противно!*...

Tomēr viņa raud.

2. aina

Turpat. Diena.

Griežas magnetofona spoles, skaļi skan Antiņa ārija „Sirds kā uguns augšā cēla”. To klausās četri klātesošie – Adrians, Maša, kustīgs tumsnējs vīrietis – itālis PAOLO, un viņa tulks SILVIJA. Visi malko vīnu, Adrians īpaši rūpējas par viesu labsajūtu.

Pēc otrā dziesmas pantiņa Adrians māj Mašai, lai stādina magnetofonu.

ADRIANS. Tas Antiņš grib augšā tajā kalnā, kur neviens netiek, un viņš jā ar bronzas zirgu, tad ar sudraba, bet netiek...

SILVIJA. *(tulko) Antin vuole salire su questa collina, dove nessuno e' mai riuscito, e lui prova con un cavallo di bronzo, poi con uno d'argento, ma non riesce...*

PAOLO. *Qua avete grandi montagne?*

SILVIJA. Viņš jautā, vai mums te ir kalni.

ADRIANS. Ir, ir, bet šī ir tāda pasaka, tautas pasaka: zelta zirgs jau arī nav pa īstam.

SILVIJA. *C'e ma il cavallo d'oro non e reale.*

PAOLO. *Perche Antin e sciocco, ignorante? Come ha trovato questo cavallo d'oro?*

SILVIJA. Viņš jautā, kāpēc Antiņš ir bagāts muļķis, ar zeltu?

ADRIANS. *(smejas)* Dažreiz muļķiem veicas!

SILVIJA. *Beati gli ignoranti.*

Paolo arī smejas.

PAOLO. *Perche deve dormire nella bara? E una setta?*

SILVIJA. Viņš jautā, vai princese ir sektante, ja guļ zārkā?

ADRIANS. Tas nav pa īstam, tas ir... Tas ir stāsts, ka ir jāatdod viss, lai tiktu kalnā...

SILVIJA. *Questa non e un storia vera, m auna favola, devi dare tutto. Quello che hai, per salire sulla montagna...*

PAOLO. *(smejas) La nazionalita e molto complicata.*

SILVIJA. Viņam šķiet, ka tas ir ļoti sarežģīti.

PAOLO. *Come qualcuno in Italia potrebbe capire tutto questo in Russo?*

SILVIJA. Viņš saka, ka krieviski Itālijā neviens nesaprot.

ADRIANS. Pati varējāt paskaidrot, ka tas nav krieviski!... Labi, nav svarīgi.

(Maša) Nomaini. *(Paolo) La Scalā* viņš dziedās itāliski.

Maša ir nomainījusi magnetofona spoli – nu skan itāļu dziesma „O sole mio”. Paolo aplaudē.

ADRIANS. Tas arī ir viņš!

PAOLO. *Ma lui subito capira che non sono un teatrante.*

SILVIJA. Viņš baidās, ka tas ir redzams, ka viņš ir metalurģs, ka nav teātra darbinieks.

ADRIANS. Mūsu valstī visi ir vienādi, mēs tā nedalām. Pastāstiet vēlreiz, ka mēs jau paši varējām Jānim to paziņot, bet viņš vairāk priecāsies, ja *La Scalas* ielūgumu atved īsts itālis: tas palīdzēs ātrāk izveseļoties...

SILVIJA. Jūs jau trīsreiz to pateicāt.

ADRIANS. Viņš saprot? Ka tā nav nekāda melošana, ka vienkārši cilvēks ir jāiepriecina.

SILVIJA. Bet ja viņš ir paralizēts un pat nerunā...

ADRIANS. Ielūgums ir beztermiņa – dziedās, kad izveseļosies: neiztulkojāt?

SILVIJA. Iztulkoju.

ADRIANS. Pasakiet, ka viņš var pateikt, ka labi pazīst Muslimu Magomajevu: viņi abi ar Jāni kopā mācījās tajā *Skalā*. Mulsims Magomajevs, padomju dziedātājs.

SILVIJA. *Lei puo' dire che conosce Mulsimu Magomajevu – loro hanno studiato assieme alla Scala.*

PAOLO. *Ma io non lo conosco.*

SILVIJA. Viņš saka, ka nepazīst to cilvēku.

ADRIANS. *(smejas)* Es arī ne! Bet Jānis pazīst, pazīst un mīl, un viņam būs patīkami. Mulsims Magomajevs, PSRS, Azerbaidžāna.

SILVIJA. *Lei deve dire cosi' per fare contento Janis.*

Adrians lej Paolo vīnu, abi saskandina.

ADRIANS. *Magomajev!... Prozit!...*

Paolo smejas, visi dzer.

PAOLO. *Perche' lui non puo' lavorare qua in teatro?*

SILVIJA. Kāpēc viņš nevar strādāt tepat, padomju opereteātrī?

ADRIANS. Viņš jau strādā, viņš ir tas Antiņš!...

SILVIJA. *Lui già' lavora, lui e' questo Antins...*

PAOLO. *Questo non e' un boun lavoro? Cantare della follia.*

SILVIJA. Viņš jautā, vai tas ir slikts darbs – būt muļķim. Nu, viņš domā - dziedāt Antiņu.

ADRIANS. Nē, visi viņu mīl, visi! Antiņš nav muļķis... Jānis ir pelnītājs... Ai, labi, pasaki, ka Itālijā vienkārši trūkst labu dziedoņu.

SILVIJA. Bet tā nav!

ADRIANS. Ko viņš zina?

SILVIJA. *In Italia non bastono le opera.*

PAOLO. *Noi siamo bravi fabbri, i migliori, e siamo tanti! Per questo siamo venuti qua – i migliori tra i migliori. Comunisti tra comunisti.*

SILVIJA. Viņš saka, ka metalurgu gan viņiem esot daudz, un viņš pats arī esot ļoti labs. Un tāpēc viņi ir te, lai tiktos ar padomju metalurģiem: labākie ar labākajiem. Komunisti pie komunistiem.

MAŠA. *Prozit! Ha vaše zdravje!...*

Visi dzer atkal.

ADRIANS. (*Silvijai*) Uzprasi, vai viņš visu saprot, kas būs jādara?

SILVIJA. *Hai capito tutto?*

PAOLO. (*smejas*) *Non so dov' e il mio posto di lavoro – mai sono stato a Roma!*

SILVIJA. Viņš saka, ka nekad nav bijis Romā, un tāpēc nemaz nezina, kur atrodas Itālijas Kultūras ministrija: viņa darba vieta, kā jūs sakāt.

ADRIANS. Viņam ir jāpasaka tikai tas, kas viņam jāpasaka: ka Jāni grib redzēt *La Scalā*. Viss. Viņš sajēdz? Viņš ir Kultūras ministrijas pārstāvis tagad. Viss. Neko vairāk. Jānis taču neko nejautās!...

Paolo pēkšņi iedziedas – tā ir itāļu tautas dziesma „Māte” („Mamma”): viņš to velta mulstošajai Mašai. Visi aplaudē, smejas.

ADRIANS. Kad Jānis izveseļosies, dziedāsiet duetā!

SILVIJA. *Quando Jānis guerira', cantarete insieme.*

PAOLO. *Magomajev!...*

ADRIANS. (*Silvija*) Viņš visu saprata? Viņš glābj izcilu dziedātāju!

SILVIJA. Atklāti sakot, man arī šķiet, ka tas ir nedaudz dīvaini...

ADRIANS. Neviens nejautā, kas jums šķiet vai nešķiet! Jūs esat tikai tulks, ja nav piemirsies – ar visu, kas no tā izriet!

SILVIJA. Es tā nemaz nedomāju...

ADRIANS. Jums vispār nekas nav jādomā. (*Paolo*) Sako un Vanceti zināt?

SILVIJA. *Conoscete Sako e Vanceti?*

PAOLO. *Anche loro cantanti?*

SILVIJA. Viņš jautā, vai tie arī ir dziedātāji?

ADRIANS. Nav jātulko, bet ir jāpaskaidro! (*Paolo*) Itāļu revolucionāri – Sako un Vanceti! Visa Padomju Savienība viņus pazīst – zīmuļu fabrika Maskavā ir nosaukta viņu vārdā, visai PSRS tur ražo zīmuļus!...

SILVIJA. Sako un Vanceti ir itāļu revolucionāri. Visa Padomju Savienība viņus pazīst – viņu vārdā ir nosaukta zīmuļu fabrika Maskavā, Tur ražo zīmuļus visai PSRS.

*Adrians atkal saskandina ar Paolo, dzer: viesis ir jau manāmi iesilis, kādēļ sāk koķetēt ar Mašu, skauj to, nelaiž vaļā.
Veroties gaitēņa durvīm, iekšā nāk Inta.*

ADRIANS. Vari vest!

INTA. Ko vest?

ADRIANS. Itālis ilgi neturēs.

INTA. Jānis guļ?

MAŠA. Kur ir Jānis?

PAOLO. *Janis!... Magomajev!...*

INTA. Mums trijos jāiet uz vingrošanu – atnācu pakaļ.

ADRIANS. (*Mašai*) Kur viņš ir?

MAŠA. Kāpēc es?

PAOLO. (*smejas, atkārto*) *Kāpēc es?!...*

ADRIANS. (*Silvija*) Pastaigājiet ar viesi drusku. Pa parku, pasēdiet uz terases.

SILVIJA. Mums četros Ļeņina memoriālais dzīvoklis.

ADRIANS. Es neskaidri izteicos? (*Paolo*) Jānim vēl ir vingrošana, vēl pusstunda! Te ir ļoti skaistas vietas!...

SILVIJA. Jānim vēl pusstundu ir vingrošana. Mums piedāvā aplūkot
skaistākās apkārtnes vietas.

Paolo lej sev un Mašai.

PAOLO. (Mašai) *Sako e Vanceti hanno inventato la matita italiana?*

SILVIJA. Viņš jautā, vai... es nezinu, vai Sako un Vanceti ir izgudrojuši itāļu
zīmuļus!

ADRIANS. Tad izdomājiet! Pusstunda, jūs pasauks!

Paolo vēlas doties laukā kopā ar Mašu.

ADRIANS. Viņa ir mana sieva!

SILVIJA. *Questa e' sua moglie.*

PAOLO. Laimīgs cilvēks!...

Beidzot Paolo ar Silviju ir laukā.

Adriāns negaidīti šķeļ Mašai skaļu pļauku.

ADRIANS. (Mašai) Ir tāda vieta, kur var aizbēgt? Mūsu valstī?

MAŠA. Es nekad!... *Какой бред!*

ADRIANS. Viņš nav tavs īpašums!!!

MAŠA. Kāpēc es?!

ADRIANS. Mani nedrīkst iedzīt stūrī, nedrīkst!

MAŠA. *Богом клянусь, не знаю!* Es aizvedu uz fizioterapiju, tad bija jānāk
te...

INTA. Tur viņš nav – izveduši atpūtas telpā, kā vienmēr.

ADRIANS. Viņš ir piecēlies un aizgājis?!

MAŠA. (Intai) A kā tu tik labi visu zini? Ko tu tur parkā no rīta viņam borēji –
kad staigājāt?! Pa logu redzēju! (Adriānam) Viņi runāja! Es redzēju!

INTA. Es runāju: pagājušonedēļ institūtā psihiatrijā mācīja - es pamēģināju.

MAŠA. Tev lika kāds?! Tu jau *doktorša* esi?

INTA. Man nemaz nebija jāiet viņam pakaļ!

MAŠA. (Adriānam) A tu uzprasi viņai, uzprasi!

ADRIANS. Kur viņš ir?!!! Ejiet meklēt! Ja kāds būs aizvedis...

MAŠA. Bet kam viņu vajag?!... Nu, izņemot mūs... un tautai... *Все, побежала, побежала – он не может пропасть!...* (Intai) A ko tu stāvi?!

ADRIANS. *Тут я командую!...*

Maša prom. Arī Inta metas uz durvīm, tomēr Adriāns viņu aptur.

ADRIANS. Kāds progress?

INTA. Ar domāšanu nav problēmu. Bēgt grib. Ar mani.

ADRIANS. Svešs cilvēks esi.

INTA. Varbūt tieši tāpēc.

ADRIANS. Uz kurieni?

INTA. Vēl nesaprotu, viņš ātri sagurst.

ADRIANS. Ar nedēļu pietiks?

INTA. Kur viņš ir palicis?

ADRIANS. Kur viņš var palikt?

INTA. Nekur nebija...

ADRIANS. (*smejas*) Nozagts mūsu nacionālais lepnums!... Itālis sametās no puspudeles skābuļa: sāks vēl muldēt par savām domnām un čugunu!...

Abi prom.

Pēc brīža no gaitenja nāk iekšā Paolo, pusskriešus viņam nopakaļ Silvija.

Viņš ir vēl jautrākā prātā, atkal lej sev vīnu.

SILVIJA. *Basta, Paolo!*

PAOLO. *Janis Magomajev!!!...*

Paolo atkal dzied „Mātei”.

SILVIJA. *Oggi dobbiamo trovare la casa di Lenin, non dimenticare.*

PAOLO. *Di Lenin? Lui cosa faceva in questa casa? Portava le ragazze? Devuška? Krasivij glaza?!... Lenina devuška!...*

SILVIJA. *Paolo, non beva piu'!*

SILVIJA. *Devuška, sposiamoci! Io guadango tanto – i fabbricanti sono mol to ricchi. E io sono un bravo uomo. E noi siamo entrambi comunisti!... Horošij metalurg, horošij devuška, comunisti e comunisti!...*

Paolo skauj Silviju, viņa izraujas, skrien prom. Smejošais Paolo nopakaļ.

Durvīs saskrienas ar Adrianu, tomēr tad nopakaļ Silvijai.

PAOLO. *Janis Magomajev!!!...*

Adriāns cieši piever durvis – viņš ir manāmi satraukts: taisnā ceļā dodas pie telefona, griež numuru.

ADRIANS. (*klausulē*) ... Eduard Imantovič? Es tas esmu... Jā, diena karsta...

Es... Nē, neesmu vēl dzirdējis... Patiess gadījums?...

Sarunas biedrs otrā galā acīmredzami stāsta anekdoti – kaut Adriana domas ir citur, viņš pūlas nepiespiesti smieties.

ADRIANS. ... nē, nē, pareizi: tādi jau mēs esam – *rietumu krievis*, labi skan...

Jā, viss labi, protams – Iveta rosās, bērns stājas universitātē. Nē, manās

pēdās ne. Jā, beidzu mehāniķus, bet visu dzīvi pēc tam pa komunālajiem pakalpojumiem. Nē, nesūdzos nemaz!... Viņa? Uz angļiem izdomājusi. Nē, es jau arī saku, ka liela jēga nav, bet jaunības maksimālisms: neklausās – bērni, bērni... Lai paākstās, gan apprecēsies, nomierināsies, skaidrs... Eduard Imantovič... Nē, pašam labi, labi... (*smejas*) Izklausos satraukts? Drusku jau ir. Būtu pats ticis galā, bet nacionālas nozīmes cilvēkam taču cenšos iztapt, un tad nu nolēmu, ka... pazudis viņš ir... Viņš nevar pats, Eduard Imantovič, kāds ir aizvedis... Jā, es saprotu, es zinu, bet tagad es nedomāju par sevi, es... Mēs viņam autiņus mainām, blakus guļam, var teikt!... Jā, varbūt kļūda, Eduard Imantovič, bet tas ir steidzīgi – vajag kādus cilvēkus: lai pameklē, Eduard Imantovič... Eduard Imant... Es ļoti labi saprotu, bet es darīju visu... Skaidrs, ka nevar, Eduard.... Jā, es saprotu, ko man tas nozīmē, Eduard Imantovič, bet... Ir jārīkojas! Jā, esmu gatavs atbildēt, Eduard... jā, es saprotu...

Veroties gaitēņa durvīm, Adrians strauji klust – pa tām ieripinās ratiņkrēsls ar Jāni, tam nopakaļ koši, gaisīgi un eleganti ģērbta BAIBA un ULDIS – maza auguma, plati smaidošs vīrietis ar diviem fotoaparātiem kaklā. Baiba ir jautra, Jānis kā vienmēr – nenosakāmi smaidošs.

BAIBA. Te ir klavieres! (*Uldim, par Adrianu*) Un tas ir Jāņa labākais draugs, iepazīstieties!

ULDIS. Esam tikušies – Uldis, žurnāls „Zvaigzne”.

ADRIANS. (*klausulē*) Hallo, es atvainojos: mūsu pazudušais dēls ir atgriezies. Jā, protams, es jums vēlāk atzvanīšu, paldies (*noliek klausuli*).

BAIBA. Mūs milicija jau meklē? (*Uldim, par Adrianu*) Viņam vienmēr tādi joki! Iekārtojamies pie klavierēm?

Baiba iegroza Jāni sev līdzās pie pianīna.

ULDIS. (*Adrianam*) Mums būs brīnišķīga fotosērija – braucām ar motorlaivu: Jānis pats pie stūres! Pilnīgi vesels cilvēks bildēs!

Baiba sāk spēlēt un dziedāt tautas dziesmu „Liku bēdu zem akmeņa” – skan skaļi. Uldis pūlas tvert iespējami labāku kadru, spoža plaiksna zibspuldze.

ULDIS. Saskatāmies!... It kā smejamies! Vēlreiz!... (*Adrianam*) Nāciet arī jūs!...

Arī Adrians iekārtojas kadrā, smaida kamerai.

BAIBA. *Ar savu labāko draugu atpūtas brīdī!... (Adrianam) Platāku smaidu, īstāk!... Un tagad – Saruna ar draugu!...*

Viņa iekārto Adrianu ar Jāni līdzās – Uldis pūlas cik spēka.

ULDIS. Tā ir vēsture, dzīva vēsture! Cik bieži mēs to neapzināmies, biedri! Daudziem šķiet, ka šodiena ir šodiena, un kas gan tajā tāds īpašs, bet, ticiet man, šī bildes pārdzīvos mūs visus!

ADRIANS. Jānim vajadzētu atpūsties.

Baiba ir atvērusi logu, lūkojas lejup.

BAIBA. Cik augstu, kāda perspektīva! Skats līdz apvārsnim, plašums!...

Baiba uzstīvē Jāni kājās, skauj viņu uz loga fona, pozē.

ULDIS. *Laimīgi kopā!...*

Lai pasūtījums izdotos iespējami efektīgs, Uldis kāpj uz krēsla, uz galda.

ULDIS. Es izcīnīšu visu septembra atvērumu, ticiet man: cilvēkiem to vajag – vajag gaišu, patiesu dzīves apliecinājumu! Pozitīvais rada pozitīvo, piekrītiēt taču!...

Tad Baiba sēdina Jāni atpakaļ ratos.

BAIBA. Tagad gan mēs iesim atpūsties.

ADRIANS. *(Uldim) Paldies.*

ULDIS. Jums paldies!... Šo dienu es atcerēšos visu mūžu – kā svaiga gaisa malks!...

Uldis spiež rokas abiem vīriešiem, skūpst Baibai, smejas.

ULDIS. Zinu, ka vecmodīgi, bet nespēju līdz galam iznīdēt sevī buržuāziskos netikumus, atvainojiet!... Paldies!...

Vēl uzfotografējis trijotnes kopbildi, prom.

ADRIANS. Traka esi?!

BAIBA. Pats teici, ka vajag kaut ko traku! Tiešām milicijai jau zvanīji?

ADRIANS. Varēji vismaz kaut kā saskaņot – ar mani, ar sanatoriju: mēs taču te arī kaut ko darām lietas labā, mums arī viņš ir vajadzīgs!

BAIBA. Mēs bēgām!!! Bēgšanu nekad nesarunā!

ADRIANS. Un?

BAIBA. Jāni?!... Jānīt!...

Jānis nereaģē – ir tikpat klātneesošs kā allaž.

Baiba negaidīti sāk izģērbties.

ADRIANS. Ko tu dari?!

BAIBA. Ir vai nav jāizkustina? Mēs nespējām: visur tas idiots ar aparātu.

ADRIANS. Bet te esmu es!

BAIBA. Jānīt, redzi: viņš nevar vien sagaidīt, kad varēs man pieskarties...

Turpinot izģērbties, Baiba tuvojas Adrianam.

ADRIANS. Te tūlīt cilvēki nāks, viens itālis, izbeidz!!!...

BAIBA. Tad nekavējamies!

Adriāns metas pie durvīm – tura tās ciet gadījumam, ja kāds nāktu.

ADRIANS. Ģērbies ciet, zibenīgi!!!

BAIBA. Es esmu sava vīra istabā, starp citu. Citas drīkst, es ne?

ADRIANS. Tu visu ļoti labi saproti!

BAIBA. Redzi, Jānīt, viņš bīstas tikai par to, ka tu te sēdi, un kāds var ienākt...

ADRIANS. Es nemaz... Es esmu precējies, laimīgi precējies!...

BAIBA. Jānīt, viņš pusi sava mūža ir tevi apskaudījis, nožēlojis, ka ir tik laimīgi precējies...

Nometusi krūšturi, Baiba skauj Adrianu.

ADRIANS. Kādu murgi!!! Ģērbies!!!

BAIBA. (*Jānim, par Adrianu*) Viņš pat man sirdskaiti izdomāja, lai sieviņai paliktu visa tava nauda, tavs dzīvoklis. Būšu brīva un ērta...

ADRIANS. Jānis strauji veseļojas, ja tevi tas interesē! Esi salietojusies?!

BAIBA. Protams! Tas taču ir vēl vilinošāk!... Jānis zina, kas tad mēdz notikt. Mēs tūlīt darīsim to pašu...

Viņa pogā vaļā Adriana kreklu, ķeras pie jostas.

ADRIANS. Jāni, tās ir muļķības!!!... Viņa ir salietojusies!...

BAIBA. Jā, jo citādi tu man riebies! Bet es taču esmu nopirkta – man nav citas izejas, Jānīt...

Jānis nekādi nereaģē, kādēļ Baiba strauji pārtrauc Adrianam uzmākties.

BAIBA. Nulle efekta.

ADRIANS. Tu... tu to tāpēc. Lai... lai Jāni sakaitinātu...

BAIBA. Nē, es esmu tevī iemīlējusies.

Viņa sāk ģērbties atpakaļ. Adriāns atviegloti smejas.

ADRIANS. Tu esi pilnīgi traka, ārprāts!

BAIBA. (*Jānim*) Traka! Viņš tev to gadiem iestāstīja – sevis dēļ. Un tu ticēji.

ADRIANS. Absurds! (*Jānim*) Nu, saki taču: tu pats viņu nevarēji izturēt! Šīs kaislību orgijas: jums taču pat neatlika laika ne grāmatu palasīt, ne uz kino aiziet! Tā taču bija, pats teici!

BAIBA. Viņš vairs nekā nesaka.

ADRIANS. Viņš visu dzird, visu saprot!

BAIBA. (*Jānim*) Tu biji tik mīļš un naivs – tiešām grūti bija noticēt, ka lauku puisis ir audzis kā mūks. Bija jautri, vai ne? Pasaki man „paldies”.

ADRIANS. Tu dzīvi viņam sabeidzi!

BAIBA. Nekliedz, itālis sadzirdēs.

ADRIANS. Tu nekad to neatzīsi, protams!

BAIBA. Ja sievas laistu līdz uz Itāliju, mēs būtu laimīgākais pāris pasaulē, Jānīt. Es biju gandrīz vai ideāla salmu atraitne, bet tu klausījies tikai visās tajās divdomībās, mājienos. Tu neiemācījies būt brīvs, Jānīt.

ADRIANS. „Gandrīz” ideāla salmu atraitne! Brīvā salmu atraitne!...

BAIBA. (*Jānim, par Adrianu*) Viņš nāca divreiz nedēļā...

ADRIANS. (*Jānim*) Es rūpējos: pats lūdzi...

BAIBA. „Gandrīz” vai rūpējies.

ADRIANS. Viņa melo, melo!!!

BAIBA. (*par Adrianu*) Tu, Jānīt, nekad tā arī nepadomāji, kas tad pavisam parastu sētnieku un veļas mazgātāju direktoriņu rīkotāju tūra pie tevis? Tu viņu pat palūdzi vairs nezvanīt, bet tagad – kad esi mēms, viņš jau atkal ir klāt.

ADRIANS. Toreiz tas bija pārpratums! Tā bija, Jānīt?

BAIBA. Nē, tas nav tikai kāds slepens uzdevums – tad viņš nebūtu lūdzis palietot kādu mazu baltu ripiņu no maniem krājumiem: pamēģināt just, ko tu esi jutis... raudādams lūdzās...

ADRIANS. Tu neesi brīva, tu esi slima!!! (*Jānim*) Slimas fantāzijas! Svētā! Kurai nu nemaz nerūp kopā ar tevi iebraukt vēsturē, un vēl ar motorlaivu! Viņa pati saorganizēja to bildēšanos, pati!

BAIBA. Lai ļaudīm paliek atmiņā, ka Jānis nebija tikai primitīvs galma tenors. Bet tev pat tik daudz nespīd.

ADRIANS. Tu apzinies, ka es tevi... kas tev viss var tikt atņemts, pilnīgi viss!...

BAIBA. Šito mēs ar Eduardu Imantoviču vēl apspriedīsim...

ADRIANS. Ko tu... tu viņu nepazīsti, tu...

BAIBA. Ūdeni? Dakteri uzreiz?...

Veroties durvīm, aizelsusies iebrāžas Maša – metas pie Jāņa.

BAIBA. Re, kāda sagadīšanās – daktere klāt! Viņa gan ir ginekoloģe, bet galvenais, lai cilvēks ir mierīgs, labs un dziļš!...

MAŠA. Jūs bijāt viņu nozagusi?! Man teica...

BAIBA. Viņam uz mani sacēlās.

MAŠA. Viņam miers vajadzīgs!

BAIBA. Mūžīgs miers...

MAŠA. *Это переходит все границы! (Adrianam) Выпроводи ее вон! Немедленно!!!...*

BAIBA. *(smejas)* Es šodien palikšu šeit, pie vīra...

ieskrien arī Inta.

BAIBA. *(Intai)* Nomainiet palagus.

MAŠA. Es te palikšu!

BAIBA. O! Trijatā?! Nomainiet palagus!...

Kad Maša metas Baibai virsū, plaši atsprāgst durvis – tajās stāv Paolo, aiz viņa nelaimīga Silvija. Paolo ir pamatīgi sareibis, smejas bez mītas.

PAOLO. *Janis Magomajev!!!...*

SILVIJA. *Paolo, questo non e Magomajev!...*

Paolo sāk plaši dziedāt – tā ir itāļu dziesma „Šūpoles” („Funiculi-funicula”). Jau pirmā panta vidū viņš tver deļai Baibu – viņa izrādās laba improvizētāja: priekšnesums ir skaļš un ugunīgs. Kad tas ir galā, Paolo krīt un vairs neceļas.

BAIBA. *(smejas)* Applausi, applausi!!!...

Tomēr neviens cits neaplaudē.

3. aina

Turpat. Rīts.

Jānis ar Intu sēž viens otram iepretim, saruna ir ļoti intīma.

INTA. (*smejas*) Atkal tu jauc - „jā” ir divas reizes, viena reize ir „nē”.

Jānis māj divas reizes.

INTA. Tātad tu visu dienu sēdēsi jūras malā? Lietus, saule, sniegs – vienalga?

Jānis māj divas reizes.

INTA. Es no rīta tevi aizvedu uz turieni, vakarā atpakaļ?

Jānis māj divas reizes.

INTA. Tu mani muļķo, ja?

Jānis māj vienreiz. Tad vēl vienu, izmisīgi.

INTA. Bet tas ir neiespējami: runāt tu nevari, bet dziedāt spēsī!...

Jānis māj divas reizes.

INTA. Tu tiešām vari dziedāt?

Jānis māj divas reizes. Viņš ir tik pārpilns neizteiktā, ka Inta no aizkustinājuma brīdi skauj Jāni – nu viņš smaida jau ļoti plati.

INTA. Un tu dziedāsi vienkārši jūrai?

Jānis māj vienu reizi.

INTA. Pats sev? Tikai sev?

Jānis māj divas reizes.

INTA. Tu vairs negribi aplausus?

Jānis domā – šķiet, viņš nespēj atbildēt viennozīmīgi.

INTA. Viņi neklausās? Viņi tikai aplaudē?

Jānis strauji māj divas reizes.

INTA. Tikpat labi var klusēt. Nedziedi.

Jānis brīdi klusē, tad māj vienu reizi.

INTA. Es nemāku dziedāt... Tā ir kāda vajadzība? Cilvēka vajadzība? Kaut kas ieskanas, iekšā? Var izdziedāt laukā kaut ko, vai?...

Jānis māj divas reizes. Tad vēlreiz divas – viņš acīmredzami ir jau ilgi šādu jautājumu, šādu sarunu gaidījis. Inta skauj viņu vēlreiz – viņai acīs asaras.

INTA. Cilvēks ir... tik jocīgs radījums, vai ne?...

Jānis māj divas reizes.

INTA. Es pati sevi nesaprotu. Tu arī – nu, pirms tam nesapрати?

Jānis māj divas reizes.

Tad Inta laiž Jāni vaļā.

INTA. Kāpēc tu domā, ka es to varēšu? Kāpēc tu man uzticies? Varbūt es nemaz neesmu tik laba: es varu tevi nodot.

Jānis māj vienu reizi.

INTA. No visa šī var izrauties? Esi pats? Un būsi laimīgs?... Tu tiešām tā domā?

Jānis māj divas reizes. Pārlieku pārliecinoši.

INTA. Es esmu tava vienīgā iespēja? Man vienīgajai neko no tevis nevajag, vai ne?...

Jānis sagumst, atbild vien pēc brīža – māj divas reizes.

INTA. Nodziedi kaut ko.

Jānis sparīgi māj vienreiz – viņš pūlas norādīt, ka šī nav īstā vieta, lai to darītu.

Inta skūpstā viņu uz pieres, dodas prom.

Lai viņu aizkavētu, Jānis tomēr ir spiests iedziedāties Intai nopakaļ – „Pagaidi-i!...”. Inta uz brīdi stājas, taču tad jau veras durvis – iekšā nāk Maša: viņai rokā karsta tējkanna.

MAŠA. Tējas laiks!... (*Intai*) Nāciet divos: iesit uz dūņām.

Inta prom.

Maša sparīgi rosās, uzlejot zāļu tēju no Bārbalas dotās tūtas – viņa smaida.

MAŠA. Tu jau atkal biji aizmidzis, kad es ielīdzu zem sedziņas – tu tā nogursti no visa šitā *bazāra*, vai ne? Nekas, nekas, mums ir tas jāpacieš. Mēs izcietīsim. Zini, es visu nakti negulēju nevienu minūti, es domāju visu nakti. Un zini, ko es domāju, mīļais mans? Es domāju, ka mūsu dižais rakstnieks Antons Pavlovičs Čehovs ir jau kādreiz padomājis mūsu vietā. Jā! Viņš izsmēja tos cilvēkus, kas domāja, ka no visām nelaimēm var aizbēgt uz kādu citu vietu, citu pilsētu. Uz Maskavu, vai Milāno. Vai Kuzbasu. Nevar, protams,

ka tās bija pilnīgas muļķības! Es *dura* esmu, īsta muļķe. Labi, ka viss sanāca tā, kā sanāca, ļoti labi, ka mēs nepaspējām, ļoti labi. Mums pašiem ir jāmainās, pašiem. Un mēs mainīsimies, mīļais mans. (*par tēju*) Dzer, dzer, dzer, nav vairs karsts, nav... Dzersim trīs reizes dienā, dzersim, dzersim un dzersim tikmēr, kamēr tev atkal gribēsies dzīvot, mīļais. Tev gribēsies dzīvot, atkal gribēsies, noteikti. Es vakar padzēru tikai vienu reizi, bet zini, liekas, sajutu kaut ko. (*par tēju*) Nav garšīga, nav, bet tev to vajag, mīļais, mums to vajag. Trīs reizes dienā, nav jau grūti. Un tik dienas, cik vajadzēs. Kad atkal gribēsi dzīvot. Trīs reizes dienā, dzer...

Jānis pēkšņi spļauj tēju laukā – tas gan Mašu pat iepriecina.

MAŠA. Jānis! Tu pats, tu pats to izdarīji, tu darīji: tu sāc gribēt, Jānis! Redzi, tikai otro dienu dzeram, bet jau strādā! Iedzer vēl, iedzer! Jāpaciešas, Jānīt, jāpaciešas!...

Kaut Jānis izmisīgi pretojas, Maša viņu dzirda līdz glāze ir tukša. Jānis ir nolējis, kādēļ Maša velk nost viņa slapjo kreklu. Kad viņa atgriežas no guļamistabas ar sausu, Maša pa taisno metas pie lielā magnetofona – uzstāda arī mikrofonu, pārbauda to.

MAŠA. Oi, tūlīt nāks daktere Blumberga, bargā daktere Blumberga, Jānīt! Bet nekas, mēs pacietīsimies, izcietīsim, vai ne? Mēs pagriezīsim otru vaigu, vai ne, mans mīļais Hermani? Mēs neesam neveiksminieki, un Dieviņš mums palīdzēs...

Maša nepaspēj uzvilkt Jānim kreklu – ienāk Adrians. Viņš ir izteikti rāms un smaidīgs.

ADRIANS. Labrītiņ... (*Mašai*) Jūs, dakter, galvenais ārsts izsauc.

MAŠA. *Что-то стряслось?*

ADRIANS. Izskatījās pozitīvs, nezinu. Skrieniet.

MAŠA. Uzvelciet krekliņu!... Varbūt runās par štatu?

ADRIANS. Skrieniet!...

Iedevusi Adrianam Jāņa kreklu, prom.

Adrians gan nevērš kreklam ne mazāko vērību.

ADRIANS. Pirmajam koncertam mums pietiks ar vienu dziesmiņu. Izvēlies pats. Būs tikai savējie, tepat. Tas būs tāds mazs brīnums – es tā zīmīgi lūgšu, lai atnāk, viņi domās, ka pēdējo reizi, atvadīties, bet tad... Es izvēlētos Īgenbergas „Mātes” dziesmu – vienkārši, sirsnīgi, bet var kaut ko itāliski – vienalga neviens neko nesaprot. Bet domā pats... Man ir plāns – tu dziedī, ļauj

sevi mīlēt... un katru dienu tev būs garantēts transports uz jūru un atpakaļ. Es nodrošinu, ka visi tevi liek mierā. Sarunāts? Mums jau nav izejas – jādzīvo... Nedusmojies uz meiteni – viņai tas bija jādara, lai no institūta neizņemtu: ar jūrnikiem bija sapinusies jaunības muļķībā, pats saproti. Šausmīgi skuķis pārdzīvo, bet beigu beigās viņa jau arī saprot, ka tev nav jādzied tikai sev un jūrai – tu esi talants, briljants. Es arī tā domāju, Jāni, tu zini. Un visi to saka. Tu nenovērtē, ka neesi viens no bara, kurus vispār nepamana. Redzi, es visu mūžu cenšos būt labāks un vēl labāks, un vēl... Bet manis nav, es vienkārši neeksistēju. Bet tu esi. Vismaz šeit, savai tautai. Tev joprojām vajag vēl vairāk – tikai tāpēc gribi nomirt? Tas gan ir gudri. Un kā būs ar mums, ar tiem, kas tevi... mīl, jā, dievina pat?... Un izmanto, protams. Lūdzu, vari atkal izmest mani pa durvīm, bet tu nekad neesi iedomājies, ka esi izmantojis arī mani: kurš tad tev palīdzēja nokļūt tur, paradīzē, Itālijā? Nē, tu pazemojies meistarīgi, augstāk par vidusmēru, bet ja es tavā vietā nebūtu izlaizījis vissmirdīgākās pakaļas, nekas nebūtu noticis, nekas. Tu negribi tam ticēt, negribi par to domāt – jo pats nekad to nespētu. Bet man ir tāds talants – vismaz ar to es izcēlos tavās acīs. Un tikai tas, ka tev mani vajadzēja, jeb, cēli sakot, „mūsu draudzība”, padarīja mani pašu vajadzīgu citiem. Un tā tālāk, un tā tālāk. Es esmu pretīgs tips, ja? Visi esam antiņi, mans cēlais draugs, tikai līdz tam kalna galam nekādi netiekam, ko? Nav tā zelta zirga, bleķa pagaidām. Pasaka ir pasaka, te ir dzīve. Un man ir plāns tai dzīvei. Jo jādzīvo... Kā tu domā, kāpēc šajā gadsimtā neviens vairs nešaujas? Es esmu domājies – neviens mums vairs nesola vēl vienu dzīvi pēc tam, kad šitā beisgies, jo tādas jau nav. Ir kaut kā šajā pašā jāiekārtojas... Tu brīnies, ja - ka es kaut ko domāju? Tagad to zinām mēs abi, un tu to vari izmantot – Eduardam Imantovičam tādas matērijas ir liekas. Esmu tavš gūsteknis. Un tu mans. Joks... (*smejas*) Bet es neko neesmu teicis vispār! Zini, es joprojām pierakstu anekdotes – atmiņa sūdīga, bet medībās jābūt izcilākajam ākstam. Šodien vienu labu dzirdēju – par rietumu krieviem... Latvietis, leitis un igauņis satiekas pirtī, pliki. Palūr tā pa slepeno viens uz otra daiktiem – kā jau mūsējie. Un tad leitis saka... nē, igauņis saka... ā-ā-ā, aizmirsu!... Nē, latvietis, *točno*, neko nesaka... Aizmirsu, āprāts, vecums!... (*klusu*) Draugi?...

Atbildi negaidot, Adrians prom.

Brīdi Jānis nekustas, tad iespringst un ceļas no ratiņkrēsla – kājas gan neklausa, kādēļ viņš krīt, tomēr nepadodas: tupus rāpus aizkļūst līdz pianīnam, uzvelkas pie tā augšā. Atvēris vāku, Jānis taustās pa stīgu kastes iekšpusi – dara to arvien izmisīgāk: acīmredzami viņš nespēj atrast to, ko meklē. Viņš pamatīgi sagriež roku: Jāņa kailās krūtis, seja, galva triepjas arvien sarkanākas, tomēr viņš neliekas par to ne zinis. Jāņa piepūle ir gandrīz pārcilvēciska.
Ar blīkšķi atsprāgstot durvīm, ieskrien Inta: viņa metas raut Jāni prom no pianīna, sēdina atpakaļ ratos.

INTA. Piedod, piedod, piedod, es aizmirsu pateikt: es to izmetu, noslīcināju upē, dūņās! Atradu uzkopjot. Tev taču to nevajag, nevajag! Tu nevarētu nemaz sev iešaut... Tev ir jādzīvo! Pat tad, ja tu aiziesi! Tev ir jāturpinās – tava balss, tu pats... Es iznēsāšu tavu bērnu. Es to gribu! Un viņš dzīvos daudz laimīgāk par mums, es tev to apsolu, jo es zinu, ko esam darījuši mēs, es. Viņiem tas vairs nebūs jādara! Tev būs turpinājums, laimīgs turpinājums! Tu taču to gribi, gribi, vai ne?! Nāc, iesim, tūlīt! Tu varēsi, varēsi, es zinu!... Au, tu esi artēriju pārgriezis!...

Kā žņaugu viņa aptin ap Jāņa roku sauso kreklu.

INTA. Tu noasiņosi, ir jāpārsien! Un pēc tam! Šodien, šodien pat!... Es gribu tev teikt „mīļais”, bet nevaru. Un nedrīkstu, jo esmu tāda, kāda esmu. Teikšu „mīļais” tavam dēlam!... Tūlīt, pagaidi, es aizskriešu pēc bindes, satīsim tūlīt! Gaidi mani, gaidi!...

Viņa skūpstā Jāni, tad prom.

Jānis gan nav noskaņots gaidīt – viņš streipuļo līdz durvīm, lai tās aizslēgtu. Arī tas viņam nedodas viegli. Jau mirkli pēc tam, kad durvis ir ciet, kāds vēlas ienākt – tā ir Maša.

MAŠA. (balss) Daktare Blumberga? Kad beigsit, *я на террасе, позовите!* Jūs dzirdat, doktor?... *Все, все, все - ушла!...*

Jānis rāpo līdz galdam – brīdi atelpojies, viņš ieslēdz magnetofonu: iesākumā lielās spoles griežas velti, taču tad Jānis sāk dziedāt – tā ir Turidu... Viņa balss pamazām kļūst arvien dzidrāka un skaļāka. Tiesa, pēc pirmā piedziedājuma Jānim aprūkst elpa, un viņš brīdi stājas. Pie durvīm kāds stingri klauvē.

BLUMBERGA. (balss) Daktare Karpenko, atveriet! Daktare Karpenko! Es lūdzu, savām ballītēm manu aparātu neizmantot! *Вы слышите? Я опять пойдю к главному!...*

*Tad Jānis dzied tālāk – tā vairs pat nav dziesma: Jānis tā skan pats.
Klausītājs noteikti varētu vēlēties, lai šis dziedājums nekad nebeigtos –
Jāņa patiesums pilnībā ir nomācis dziesmas skaistumu, tomēr pašam
dziedātājam bezgalībai nemaz vairs nav spēka...
Kad Jāņa balss apraujas, pie durvīm tiek klauvēts jau izmisīgi – nu tur
skan vesels balsu murskulis: šķiet, gaitenī ir desmitiem, varbūt simtiem
ļaužu, kas vēlas te iekļūt. Nav izšķirams ne vārds.
Tad Jānis kā pistoli liek sev pie deniņiem pirkstu. Viņa izmisums ir tik
patiess, itin kā šaujamais būtu īsts... Jānis pat atbrīvo drošinātāju, kā
mācījies Ivans. Mirkli padomājis, viņš iebaksta pirkstu pierē. Tad itin kā
spiež šaujamā mēlīti...
Un tas notiek – Jānis ir nošāviens: pa galdu, kur bezspēcīgi nokritusi viņa
galva, asinis plūst aumaļām.*

4. aina

Muzejs. Diena.

Šeit izskatās tieši tāpat kā sanatorijas istabā – vien durvīs uz guļamistabu un logu vietā iestutēti lieli, apgaismoti Jāņa foto: pozēti portreti un bildes no izrādēm. Mazāki foto un stendi parādījušies pie sienām, ir arī dažādas sadzīves lietas, viņa makšķerēšanas piederumus un ratiņkrēslus ieskaitot. Uz manekena rumpja bez kājām un galvas uzgērbts balts teātra tērps ar piekariņiem un apmetni – Antiņa kostīms.

Veroties durvīm, pa tām iekšā nāk Jānis ar rādāmkociņu rokā – viņš acīmredzami te ir gids: arī tērpts viņš Antiņa tērpa atdarinājumā.

Jānim nopakaļ zosu gājienā nāk muzeja apmeklētāji – tie ir pilnīgi visi līdz šim sanatorijā redzētie: telpā kļūst saspiesti.

JĀNIS. Mēs uzbūrām šo sanatorijas istabiņu dziedoņa dzimtajās mājās tieši tādu, kādā savas dzīves pēdējā gadā dažus mēnešus mitinājās mākslinieks. Mums šķita, viņš pat par to priecātos, jo, iespējams, šis viņa dzīves posms bija īpašs – padarītā rezumējums un neizdziedātās partijas, sāpes un laime, bet pāri visam nebeidzama un patiesa tautas mīlestības straume. Viņš aizgāja ļoti klusi, bet Jāņa gars un balss, viņa domas ir palikušas šeit...

Jānis rāda ar kociņu uz eksponātiem visapkārt.

Viņa turpmākās runas laikā goddevīgais klusums pamazām plēn, un apmeklētāji iejūtas muzeja telpā kā daždien tipiski brīvdienu ekskursanti – Ivans te vienai, te otrai dāmai ar plauktām no mugurpuses negaidīti aizsedz acis, smejas, Adrians visiem dala sūķenes no tūtas, daktere Blumberga ar Mašu un Intu ik brīdi lūdz Uldi viņas fotografēt dažādās ekspozīcijas vietās, Armīns ir jau iesēdies ratiņkrēslā un paslepus lej „melno balzāmu” Robertam, Osvaldam un Renātei – arī Valdis cenšas iekļauties nebēdnīgajā kompānijā, Bārbala tura pie elkoņa stingi fotogrāfijas aplūkojošo Lību, Paolo gandrīz bez pārtraukuma skūpstās ar Baibu, bet Silvija paklusām māca Jefimam Semjonovičam elementārākos itāļu valodas vārdus. Tomēr ik brīdi kāds gidam tuvāk stāvošais izjūt pienākumu klausīties viņa stāstījumā.

Jānis acīmredzami jau nez kuro reizi atkārtu savu runājamo: bez emocijām, bet ar pareiziem uzsvāriem.

JĀNIS. Lūdzam eksponātus ar rokām neaiztikt: tie ir unikāli, tie ir oriģināli sava laikmeta liecinieki. Tikai tādi tie spēj uzburt to īsto dzīvi, kādu dzīvoja šis vienkāršais darbarūķis, kas no parasta lauku zēna vienā gadu desmitā bija pārtapis visas tautas mīlulī, kurš tās garu ir nesis tālu pasaulē – gan brālīgo republiku ļaudīm, gan pasaules progresīvās cilvēces daļai... Un tomēr viens eksponāts šai telpā ir īpašs (*norāda uz Antiņa kostīmu*) – tas ir tērps, kuru šodien atpazīs ikviens pat bez sava valkātāja: tas ir Antiņš, kurš jā stikla kalnā, tie esam mēs paši, ikviens no mums. Protams, kāds var teikt, ka trešais tēva dēls jeb „muļķītis”, kā saka, nevar būt visas mūsu tautas rakstura izteicējs. Tomēr mēs nedrīkstam aizmirst, ka Antiņš nav vienkāršs muļķītis: viņš ir naivs, bet nav vientiesis, viņš ir devīgs, bet nav neprātis, viņš ir lepns un cēls savā gaitā, bet nav karstgalvis, kas neieklausās derīgos padomos. Antiņš ir mūsu laimes formula... Un tagad, draugi, jūs dzirdēsiet Antiņa dvēseli, bet pirms tam es jums piedāvāju izjust to, ko ik reizi iznākot uz skatuves, sajuta mākslinieks: aplaudēsim, visi kopā!... (*aplautsi ir vāri*)... šim Antiņam tauta aplaudēja, kājās stāvot!...

Nu aplautsi patiešām top karsti – ekskursanti pūlas viens otru pārspēt, kas rada lielu ļautrību. Aplautsi rimst vien tad, kad Jānis ir ieslēdzis magnetofonu, un sāk skanēt Antiņa ārijas ieraksts.

Vien brīdi klātesošie ieklausās dziedājumā, tad grupai tās iekšējās attiecības atkal kļūst būtiskākas, bet kad kaut kur laukā attālu atskan autobusa signālaures pūtieni, ekskursanti mirklī dodas no telpas ārā – ļautra kņada mutuļo pie šaurajām durvīm.

Kad telpā ir palikušas tikai divas sievietes, Jānis izslēdz magnetofonu. Aizkavējušās ir Maša un Inta, Maša gan vairs nerunā ar akcentu.

MAŠA. Pasakiet savai priekšniecībai, jaunais cilvēks, ka ļautdis muzejos nevēlas skatīties uz kaut kādām pasaciņām: ja nomira no sifilisa, tad tā arī vajag teikt. No itāļu sifilisa – pat neslikti izklausās, ne? Jūs dzirdat?

JĀNIS. Jā, protams...

MAŠA. Un kas viņiem abiem tur ar Muslimu Magomajevu bija? Ar to azerbaidžāņu skaistulīti? Arī neesat dzirdējis?

JĀNIS. Nē...

MAŠA. Vērts papētīt, ja jau te strādājat... (*Inta*) Neteiksi?

INTA. (*spurdz*) Nē! Nu nevajag!...

Viņa velk Mašu prom, tomēr tā pretojas.

MAŠA. (*Jānim*) Viņa domā, ka uzvalciņš jūs nepataisa par oriģinālu – jums pašam tā nešķiet? Spoguļa te nekur nav? Paskatieties, kāds viņš bija, paskatieties! Koloss...

Autobuss signalizē jau nepacietīgāk. Inta beidzot izvelk Mašu no telpas laukā, abas prom.

Aizrūc autobuss, un Jānis paliek klusumā viens.

*Taču tad pats no sevis ieslēdzas magnetofons – skan Jāņa iepriekš iedziedātā **XXX**.*

* * * * *